

succulenta

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING
VAN LIEFHEBBERS VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

Mammillaria pennispinosa Krainz

Foto: Th.M.W. Neutelings

ISSN 0039-4467

**60ste JAARGANG
NO. 1
JANUARI 1981**

Succulenta in 1980

Het jaar 1980 is een rustig jaar geweest voor onze vereniging.

Op onze Algemene Vergadering werden 4 nieuwe bestuursleden gekozen. De nieuwe Statuten werden goedgekeurd, meer in overeenstemming met de democratische ontwikkelingen in ons land, waarbij de leden meer directe invloed op het bestuur krijgen en de bestuursfuncties vlugger rouleren.

Het Discoboek kwam klaar waardoor eindelijk de reeds bestelde en betaalde boeken konden worden verzonden.

De Nederlandse uitgave is goed verkocht, van de Duitse en Engelse versie nog maar weinig.

Het ledental is ongeveer gelijk gebleven, rond de 4000.

Ons maandblad verscheen regelmatig nu ook met meer kleurenfoto's. In de afdelingen is er een opgewekt verenigingsleven, waarbij veel energie wordt besteed aan ruilbeurzen, die een groot succes zijn.

Cactussen en vetplanten worden in grote hoeveelheden gekweekt en verkocht en in steeds meer landen worden liefhebbersverenigingen opgericht. Het gaat dus goed met onze hobby, maar het is de vraag of dat zal blijven.

De economie en daarmee de welvaart gaan snel achteruit, we moeten spaarzamer worden. De prijzen van gas en olie stijgen, de verwarming van onze kassen wordt duurder.

In hoeverre heeft dat invloed op ons ledental? De leden aangesloten bij een afdeling zullen niet graag de vriendenkring willen missen, evenmin de vele contacten in binnen- en buitenland. Bij de verspreid wonende leden is de band veel minder en ons maandblad de enige binding.

Ook in België is er veel belangstelling voor succulente planten en er zijn in het Nederlands sprekende deel grote liefhebbersverenigingen. Samenwerking in federatief verband zou voor beide groepen nuttig kunnen zijn.

Internationaal gezien is de uitgave van de 4 boeken van F. Ritter over cactussen in Zuid-Amerika van grote betekenis. Ritter, nu 82 jaar, heeft een groot deel van zijn leven besteed aan het zoeken van cactussen en cactuszaden waardoor veel nieuwe soorten bekend werden.

De enorme bevolkingsexplosie in landen als Brazilië en Mexico heeft tot gevolg dat grote stukken land tot bouwland worden ontgonnen. De natuurlijke vegetatie wordt opgeruimd en verbrand. Op onze reis dit jaar in Mexico zagen wij in Zacatecas en Taumalipas over tientallen km de planten op hoge rijen langs de weg bijeen geschoven. Als liefhebber sta je hier machteloos. Een paar planten hebben wij kunnen redden.

In het sept-okt.nummer van het Amerikaanse Cactus en Succulent Journal staat een onthutsende reportage over de ravage die o.a. in Arizona en Texas wordt aangericht in de cactusvegetatie. Vrachtwagens geladen met Echinocereussen en Mammillaria's worden aangevoerd bij supermarkets en bloemenwinkels. Teddybeerogen op ijzeren pennen worden op de top gestoken en plastic roosjes tussen de tepels.

De uitvoer van planten wordt aan banden gelegd, maar de vernietiging van planten was nog nooit zo groot.

Gelukkig zijn de stenige berghellingen in Noord- en Zuid-Amerika niet geschikt

voor landbouw en irrigatie en er blijft dus nog wel natuurlijke vegetatie over. In sommige woestijngebieden van de Ver. Staten worden door de beheerders van natuurparken bij kwekers en liefhebbers cactussen verzameld en in de vrije natuur uitgeplant.

Als we onze planten goed verzorgen, ons erover kunnen verheugen dat we in ons vochtige, vaak van zonlicht verstoken Nederland mooie planten kunnen kweken, dan kunnen we in de toekomst misschien nog helpen de natuurlijke plantengroei te herstellen.

We wensen u allen in 1981 veel succes in de liefhebberij en in uw persoonlijk leven.

H. Rubingh, voorzitter

Wat denkt U van ... (5)

Mammillaria pennispinosa Krainz

Th.M.W. NEUTELINGS

Het cactusgeslacht *Mammillaria* kent veel "juweeltjes" en daaronder wil ik beslist deze soort rekenen. Het is bepaald een elegante verschijning, wat nog onderstreept wordt door de fijnbehaarde, grijswitte randdoorns. Prachtig daarmee contrasteren de roodbruine middendoorns, waarvan de punt in een haak eindigt. Het aantal randdoorns bedraagt 16 tot 20 stuks, met een maximale lengte tot 8 mm. Doordat ze elkaar overlappen is er geen zicht op het eigenlijke plantelichaam dat bezet is met cilindrisch gevormde tuberkels, die 5 à 7 mm lang en aan de voet 3 mm breed zijn. Ook de middendoorns zijn van fijne haartjes voorzien. De soortnaam betekent dan ook: met gevederde doorns. Meestal is er een middendoorn per areool, hoewel in de literatuur ook een aantal van 3 wordt aangetroffen.

Mijn exemplaar is nog vrij jong en geënt op een smal, klein onderstammetje. Het bloeide in 1980 voor het eerst, bij afmetingen van 3 cm hoog en breed. Als het ouder wordt, zal het neiging tot spruiten gaan vertonen. Ook op eigen wortel doet deze plant het goed in onze verzamelingen, maar men dient dan de watergift tijdens donker en koud weer beslist achterwege te laten. Ook mag het water niet rond de wortelhals blijven staan. Anders is het gevaar van rotting erg groot.

Zodra de bloemknoppen zich openen en dat geschiedt meestal in de maand mei, is de schoonheid van deze plant compleet. De 15 mm lange en brede bloemen bestaan uit slanke, spits toelopende bloemdekbladen, wit van kleur, met karmijnroze middenstreep. In andere verzamelingen zag ik ook bloemen die niet wit, maar vuilgeel waren. Als men deze soort in de kas laat overwinteren, dan kan het vrij lage temperaturen (boven 0° C) verdragen, mits ze maar goed droog staan en de lucht in de kas regelmatig ververst wordt. Ofschoon het mij niet bekend is, zal dit exemplaar het op een versterbank goed kunnen gedijen, mits deze op het zuiden uitkomt. Omdat dit plantje weinig ruimte nodig heeft is het de moeite waard het eens te proberen.

Galmeidijk 49, 4706 KL Roosendaal

Op de standplaats van *Buiningia brevicylindrica* var. *elongata* Buining

PIERRE BRAUN

In Salinas, een klein dorp in het noorden van Minas Gerais, Brazilië, werden wij gastvrij ontvangen. Deze nederzetting was, volgens de inheemse bewoners, nog onlangs volkomen van de buitenwereld afgesneden geweest. Catastrofale regenbuien hadden in het voorjaar de gehele streek onder water gezet en dat merkten wij overduidelijk aan de slechte conditie van de wegen.

Januaria, een stad aan de Rio Sao Francisco, zou zelfs voor 95% onder water gestaan hebben. (De lezer moet bij deze beelden bedenken, dat in deze regenrijke, vochtige gebieden een groot aantal cactussen te vinden zijn.) Tijdens het avondeten in een "Churrascaria" vertelde een dorpsbewoner ons over een plaats, waar "Cabeca de Frade" (= *Melocactus*) te vinden zou zijn. Op ons verzoek bracht hij ons de volgende morgen naar een plaats, een paar straten verder, waar hij ons een muur, naast een dorpschool, liet zien. Op deze muur zagen wij eerst alleen maar enorme takken van een *Hylocereus* maar bij een nadere inspectie bleken er ook *Melocactus* met cephalium netjes bij elkaar bovenop de muur te groeien.

In deze omgeving moesten dus ook in het terrein *Melocactus* te vinden zijn en al spoedig vonden wij iemand, die ons wel naar die plaats wilde brengen. Dus reden wij 40 km lang over de meest afschuwelijke bospaadjes en dwars door het terrein, terwijl wij grote moeite hadden de snel rijdende en ter plaatse bekende dorpsbewoner met zijn fantastische terreinwagen te volgen. Niet zelden reed onze vriend 80 - 100 km/u over de aarden weg. Het was een duivelse rit. De bochtige, éénbaanszandwegen werden steeds smaller en in een rotsachtig, vochtig gebied moesten wij onze wagen laten staan. Maar toen waren we ook nog maar een paar passen verwijderd van de gezochte standplaats. Uit de groene bosvegetatie rezen in het dal onverwacht kale, witglanzende, koepelvormige granietrotsen omhoog. Meestal aan de voet van deze rotsen, tussen gras en onder struiken, vonden wij *Melocactus* HIB 14, zeer groot wordende, grijsgroene planten, die in de verte verwant zouden kunnen zijn aan *Melocactus lensselinkianus* Buining et Brederoo.

De meeste opwinding veroorzaakten echter planten, die wij hier helemaal niet verwacht hadden te vinden: wondermooie, goudgeelbedoornde *Buiningia*'s. Al spoedig bleek, dat wij hier te maken hadden met *Buiningia brevicylindrica* var. *elongata* Buining, want de planten bereikten, in tegenstelling met alle andere *Buiningia*'s een enorme grootte.

Buining schrijft in zijn nieuwbeschrijving, dat de planten tot 62 cm hoog kunnen worden. Op deze standplaats echter werden de planten meer dan een meter hoog. Wellicht hangt dit fenomeen samen met de ter plaatse zeer grote vochtigheid. In tegenstelling tot de *Melocactus* vonden wij de *Buiningia*'s veelal op de toppen van de granietrotsen. Daar hebben zij, daar de grond helemaal kaal is, maar weinig houvast, zodat zij bij het ouder worden omvallen. Niet zelden worden de planten door hun eigen gewicht of door hevige regenval uit de grond losgerukt. Ontelbare planten liggen her en der verspreid over de rotsen, alsof iemand ze zomaar neergesmeten heeft. Na enige tijd worden de planten door de regen van de rotsen gespoeld en wortelen weer aan de voet van de rotsen tussen rolstenen en bosjes.

Deze variëteit begint pas bij een hoogte van 15-20 cm een cephalium te vormen, dat dikwijls prachtig wollig is. Bij het ouder worden wordt het in toenemende mate met dunne, elastische, gele borstelharen doorweven. In het begin

omvat het cephalium slechts enkele ribben, bij oude en hoge planten kan het meer dan de halve lichaamsomvang in beslag nemen.

Buiningia brevicylindrica var. *elongata* Buin. komt in habitus met het type overeen. Ook de bloemen zijn geel-groen en klein; de vruchten zijn wat langer rood gekleurd.

Buiningia brevicylindrica var. *elongata* met vrucht

Foto van de schrijver

Zoals reeds vermeld, is deze standplaats niet dezelfde, die Horst en Buining bezocht hebben. Want hier groeien, naast de reeds vermelde soorten, twee nog onbekende Cereussen: een kleinblijvende *Pseudopilocereus* (H/B 12) en een soort, waarvan nog niet duidelijk is tot welk geslacht hij behoort, daar de zuilen geen wolzones vertoonden, niet bloeiden en geen zaad vormden. Tevens groeiden er een *Opuntia* en *Cereus* species. In dit cactusparadijsje groeiden toch nog honderden exemplaren van deze sierlijke en statige *Buiningia*, maar deze standplaats wordt in hoge mate bedreigd, omdat men al tijdens ons verblijf begon de granietrotsen te slechten. Zou men daarmee verdergaan dan zal het nog maar twee of drie jaar duren voordat met deze rotsen ook de daarop voorkomende cactussoorten verdwenen zullen zijn. Het is te hopen, dat in de uitgestrektheid van dit gebied in de toekomst nog meer vergelijkbare standplaatsen bekend zullen worden.

Literatuur:

Buxbaum, F.: Gattung *Buiningia* Buxb., in Krainz, Die Kakteen, 1.VI.1971

Buining, A.F.H.: *Buiningia brevicylindrica* var. *elongata* Buin. var. nov. in Krainz, Die Kakteen, 1.VI.1971

Hauptstraße 83, D-5020 Frechen 1 BRD

Vertaling: A.B. Pullen

De *Crassula*'s van onze verzamelingen 15

B.K. BOOM †

Crassula falcata, *C. heterotricha*, *C. perfoliata* en hybriden daarvan

Met deze soorten bevinden wij ons in het gebied van de oudst bekende *Crassula*-soorten. De oudste is ***C. perfoliata***, die omstreeks 1698 uit Zuid-Afrika naar Amsterdam (Commelin) werd gebracht. De andere twee bovengenoemde soorten zijn later bekend geworden; aanvankelijk en gedurende lange tijd zijn die als afzonderlijke soorten opgevat. Maar TOELKEN voegt ze samen onder de oudste naam: ***C. perfoliata*** en beschouwt de anderen als variëteiten daarvan. Ik doe dat hier niet; de verschillen zijn inderdaad wel niet zo heel groot, maar het zijn zeer aparte, uiterlijk opvallend verschillende planten, waarvan het voor de praktijk niet verstandig zou zijn ze samen te voegen; dat zou maar weer onnodige en vervelende naamsveranderingen met zich mee brengen en we zijn er immers toch op uit een zo stabiel mogelijke benaming na te streven.

C. perfoliata is een forse plant, wordt hoger dan één meter en heeft lange, vrij smalle bladen, die in vier reeksen boven elkaar staan, onderling een rechte hoek met elkaar vormend. Ze zijn 3-5 maal zo lang als breed, spits en hebben een kiel in het midden. Aan het eind van de stengel ontwikkelt zich in de zomer een brede, dichte, schermvormige bloeiwijze (een tuil dus) met talrijke witte of roze, opstaande, aan de top naar buiten gebogen kroonbladen. Er zijn twee variëteiten. Het type is de vorm, die LINNAEUS in zijn handen heeft gehad (in 1753 door hem benaamd) en die moet dus nu heten: ***C. perfoliata*** var. ***perfoliata*** (syn. var. *albiflora* Harv., *C. pallida* Bak.) met witte tot vuilwitte, soms licht roze, stompe kroonbladen, die 3-4 mm lang zijn; het vruchtbeginsel is soms roze. Deze variëteit is vrij algemeen bij ons in cultuur. Dan is er een variëteit met rode, spitse kroonbladen, die 5-7 mm lang zijn. Aanvankelijk werd deze plant voor het type gehouden, vandaar dat de eerstgenoemde variëteit als een witbloeiende vorm werd behandeld. Maar het is gebleken, dat het net andersom is en TOELKEN heeft deze een naam gegeven n.l. ***C. perfoliata*** var. ***miniata*** (1972).

Beide variëteiten zijn in onze culturen te vinden, maar de roodbloeiende is het mooist, de andere heeft fletse bloemen.

Een soort, die zeer verwant is aan ***C. perfoliata***, die er oppervlakkig toch niet veel op lijkt is ***C. falcata***, zeer gemakkelijk te onderscheiden. Hierbij staan de bladen ook in vier reeksen boven elkaar, maar doordat ze aan de voet gedraaid zijn, is dat wat onduidelijk geworden. De bladen zijn bovendien erg scheef en de boven elkaar staanden zijn alle dezelfde kant op gebogen, waardoor het net is alsof er maar twee verticale reeksen zijn. De bladen zijn verder veel korter, stomp en niet gekield. De bloeiwijze lijkt veel op die van ***C. perfoliata***, de kroonbladen zijn meestal helderrood, spits en 5-7 mm lang. Deze soort is jaren lang zeer populair geweest, maar thans helaas verdrongen door het moderne sortiment potplanten. Alleen bij ouderwetse bloemisten met een eigen kweekkas en bij liefhebbers kan men ze nog aantreffen.

In de natuur is er een vrij grote variatie van te vinden, soms hebben ze zelfs bladen, die voor een deel (speciaal bij de top) smal zijn, waardoor deze eigenlijk tussen ***C. perfoliata*** en ***C. falcata*** in staan; vandaar, dat TOELKEN ze samenvoegt. Hij raadt zelfs af de soorten afzonderlijk te benamen. Maar voor de praktijk is het aan te raden het wel te doen, te meer omdat die tussen-

vormen bij ons niet voorkomen. Ze groeien in het wild in het Oostelijke gedeelte van de Kaapprovincie en ik kan me best voorstellen, dat de eerste kolonisten die opvallende planten naar Nederland stuurden.

Er is vooral in Duitsland ijverig in geselecteerd en daar zijn hogere en lagere, brede tot zeer brede tuilen met rode bloemen van verschillende tinten. Ze zijn nooit op naam verkocht.

De naam is dus **C. falcata** Wendland (1798).

Crassula heterotricha, wit en in de winter bloeiend

Veel meer afwijkend is **C. heterotricha** Schinz (1894); deze soort komt nog oostelijker voor n.l. in Natal en Zoeloeland. De bladen zijn veel smaller, bijna lijnvormig, de bovenzijde is gootvormig gebogen, de top is stomp en de kleur in tegenstelling tot de grijze *C. falcata* en *C. perfoliata* lichtgroen, ze zijn vrijwel kaal, alleen de bloeiwijze is wat behaard. Geheel afwijkend zijn de bloemen: ze zitten ook wel in brede tuilen, maar de kroonbladen zijn wit, 5-6 mm lang, aan de top stomp en naar buiten gebogen. Opmerkelijk is verder, dat de planten in de winter bloeien. Deze soort is niet algemeen in cultuur

en dat is jammer: het is een mooie plant, die iedere winter rijkt bloeit. Er is in deze groep nog al wat gekruist, maar veel heeft dat niet opgeleverd. De meest belangrijke hybriden zijn:

C. x graeseri Boom (1957), ontwikkeld tijdens de tweede wereldoorlog (1942) door de Gebr. GRAESER, bloemisten te Nürnberg en die ik naar de winner heb genoemd. Het is een groep planten van zeer verschillend uiterlijk; de bladen staan in 4 verticale reeksen, zijn vlak en recht, vaak met grote, parelachtige papillen bezet en ook vaak roodachtig; de bloeiwijze lijkt niet op die van *C. falcata*, maar meer op die van de andere ouder *C. orbicularis* cv. 'Rosula' (*C. rosularis*), zeer gedrongen en met witte tot vuilroze bloemen. Het is *C. falcata* x *C. orbicularis* cv. 'Rosula', en bloeit in voorjaar en zomer. Deze hybriden hebben geen opgang gemaakt.

C. x pulverulenta Boom (1959), op het einde van de vorige eeuw gewonnen door een Franse kweker te Angers; het oudste literatuurgegeven hiervan is uit het jaar 1900; toen was deze hybride in Kew Gardens onder de naam *Rochea andegavensis*.

Deze bastaard heeft vrij grote, rechte bladen, die merendeels onderaan de stengel zitten; ze zijn met papillen overdekt. De bloeiwijze lijkt op die van *C. falcata*, maar de bloemkleur is meer aan de paarse kant. De plant werd verkregen uit de kruising *C. falcata* x *C. desmettiana* (*schmidtii*), bloeit in de zomer, maar heeft weinig fraais aan het assortiment toegevoegd. Voor zover mij bekend, is deze hybride praktisch uit de cultuur verdwenen.

Met *C.* cv. '**Justus Corderoy**' is dit niet het geval, die bestaat nog steeds, maar dan wel als *C. justus-corderoyi*. Het is een constante, steriele plant en dus is het beter deze als een cultivar te behandelen. Het plantje is zode-

Crassula x graeseri = *C. falcata* x *C. orbicularis*, toch best een mooie succulent, maar niet populair genoeg

Crassula cv. '*Morgan's Beauty*' met donkerroze bloemen en grijze bladen.

vormend en heeft dikke, langwerpige bladen van maximaal 3 cm lengte en 1 cm breedte; ze zijn grijsgroen en voorzien van rode kuiltjes; de gehele plant is verder overdekt met vrij grote, parelachtige papillen. De bloemen zitten in kort gesteelde tuiltjes van maar 3-5 cm breed en rozerode kroonbladen. Het is een opvallende plant, tamelijk algemeen in onze collecties te vinden. De herkomst is niet duidelijk; de plant is omstreeks 1900 gewonnen door de Engelse kweker J. Corderoy; het zou een hybride zijn van *C. falcata* met *C. cooperi*. Maar deze kruising is nooit nagedaan en dus weten we niet zeker of de opgave van de ouders juist is. Correspondentie met de winner leverde niets op.

Het zal de lezer opgevallen zijn dat het zo vaak voorkomt, dat we omtrent ouders van hybriden zo slecht geïnformeerd zijn. De oorzaak moeten we zoeken in het feit, dat kwekers in het algemeen geen schrijvers zijn en dus vaak in tijdschriften geen mededeling doen van hun aanwinsten. Bovendien, er wordt vaak zodanig in het wilde weg gekruist, dat de winners later zelf niet meer weten, wat ze gedaan hebben.

Tenslotte nog *C. cv. 'Morgan's Beauty'*, aanvankelijk *C. morganiana* genoemd naar Mr. Morgan en door hem omstreeks 1950 ergens in Californië gewonnen. Volgens hem is het een product van de kruising *C. falcata* x *C. mesembrianthemopsis* en dat kan, gezien de habitus van de bastaard, best; het lijkt intussen dat alle *Crassula*'s, hoe verschillend ook, wel onderling te kruisen zijn.

Cv. 'Morgan's Beauty' is een prachtig plantje, het is net een in elkaar geschoven *C. falcata*: de scheve bladen staan zeer dicht, rozetachtig opeen; ze zijn aan de top afgerond, evenals *C. falcata* grijsgroen en geheel dicht met kleine, parelachtige papillen bezet. Uit het midden van het rozet ontwikkelt zich een vrijwel zittende tot zeer kort gesteelde, zeer dichte bloeiwijze met bloemen van een prachtige roze kleur. Deze kruising heeft in ieder geval een prachtig misbaksel opgeleverd, dat zeer de moeite waard is gekweekt te worden. Er bestaan nog wel meer hybriden met *C. falcata* als ouder, maar die hebben zich in de cultuur niet kunnen handhaven.

(wordt vervolgd)

Hoevestein 298, Wageningen

Crassula cv. 'Morgan's Beauty' met zeer mooi roze gekleurde bloemen en grijze bladen; het is *C. falcata* x *C. mesembrianthemopsis*.

Cactussen als stadsbeplanting op Curaçao (1)

P. WAGENAAR HUMMELINCK

Als men de verbazing bemerkt waarmede men in Nederland telkens weer de Nederlandse Antillen als cactuseilanden 'ontdekt', dan moet het voor velen wel een verrassing zijn om te horen dat alle op Curaçao, Aruba en Bonaire inheemse cactussoorten reeds in de 17e eeuw in Nederland bekend waren. Misschien met uitzondering van die van *Melocactus*, het meest beroemde plantengeslacht van de Nederlandse Antillen, waarvan door Suringar (1885-1897) en Valckenier Suringar (1901-1910) niet minder dan 76 nieuwe soorten werden beschreven ¹⁾

Boldingh en Shafer verzamelden het materiaal waardoor deze eilanden in Britton & Rose's *The Cactaceae* ²⁾ tot hun recht konden komen. Gaan wij de drie Benedenwindse Eilanden zoveel mogelijk met behoud van de in dit standaardwerk gebezigde naamgeving inventariseren, dan vinden wij:

Opuntia wentiana Br. & R. - Tuna (Toena), Infrou, Spaanse juffer - De meest algemeen voorkomende schijfcactus waarvan alleen de jonge leden gemakkelijk afvallen, heeft grote gele bloemen en wordt meestal 1 - 2 m hoog.

Opuntia curassavica (L.) Mill. - Librá, Kaka di poesjie - Een slechts plaatselijk voorkomende schijfcactus met kleine, min of meer ovale leden welke gemakkelijk loslaten, bloeit uiterst zelden met grote gele bloemen en wordt meestal niet meer dan ½ m hoog.

Opuntia elatior Mill. - Tuna spanjón, Sjangran - Een vrij algemeen, maar meestal slechts in kleine aantallen voorkomende schijfcactus met grote leden welke niet gemakkelijk loslaten, heeft donkergele tot zalmkleurige bloemen en wordt meestal 2-4 m hoog.

Cereus repandus (L.) Mill. - Cadushi (Kadoesjie) - Een zeer algemeen voorkomende boomvormige zuilcactus met vrij slappe doornen, heeft een min of meer eivormige, gladde vrucht waarvan het bloemdek is afgevallen en wordt meestal 5 - 8 m hoog.

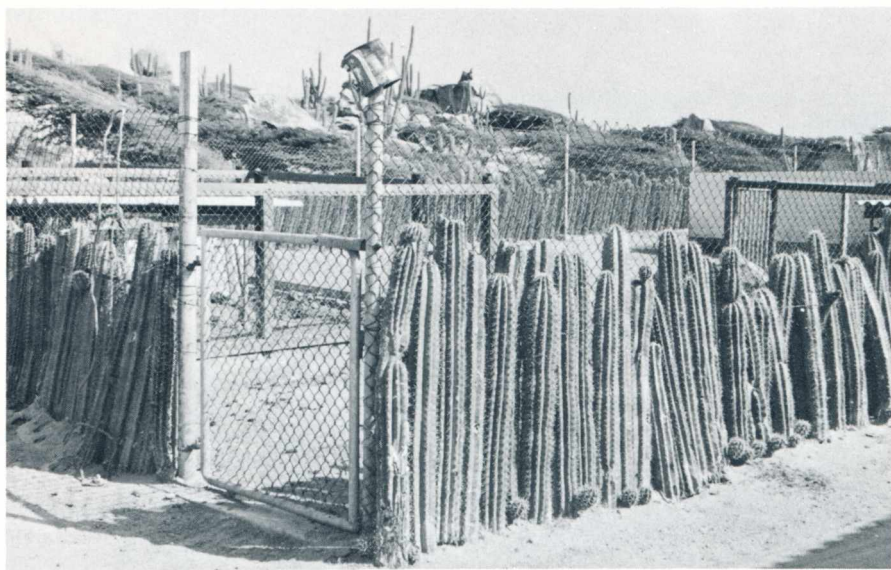
Lemaireocereus griseus (Haw.) Br. & R. - Datu (Datoe), Jatu - Een algemeen voorkomende, meestal boomvormige zuilcactus met stevige doornen, heeft een bolvormige, gedoornde vrucht waarvan het bloemdeel is afgevallen en wordt meestal 5 - 9 m hoog.

Cephalocereus lanuginosus (L.) Br. & R. - Cadushi di pushi - Een vrij algemeen voorkomende, veelal boomvormige zuilcactus met opvallend veel lange haren tussen de vrij slappe doornen, heeft een bijna-bolvormige gladde vrucht waarvan het bloemdek niet is afgevallen en wordt meestal 3 - 5 m hoog.

Acanthocereus tetragonus (L.) Humlnc - Cadushi di colebra (slangcactus) - Een slechts plaatselijk op Curaçao (Christoffelgebied) en Aruba voorkomende slinger-cactus met tot 2 m lange, 3 - 4 ribbige stengelleden met stevige doornen, heeft een grote witte bloem en een eivormige, gedoornde vrucht.

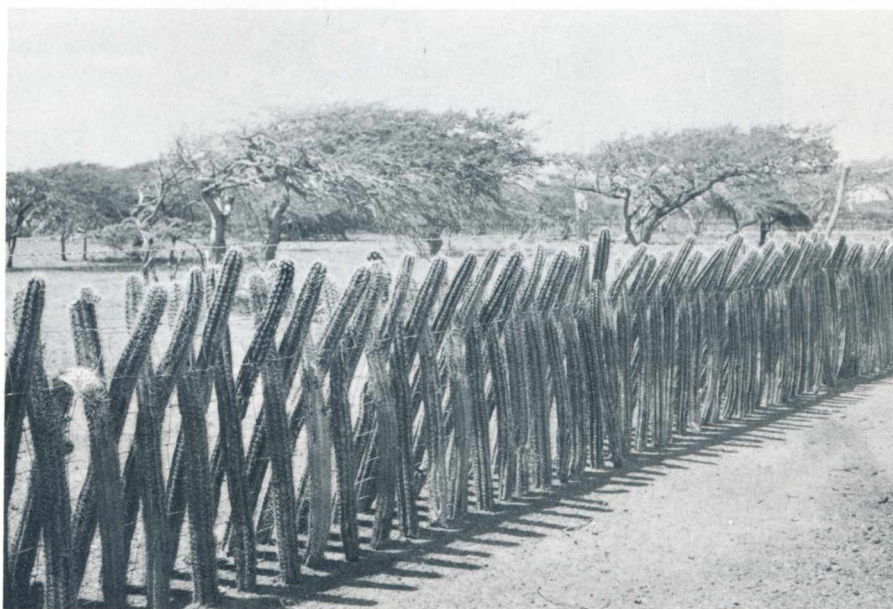
Mammillaria simplex Haw. - Een slechts op Curaçao zeldzaam voorkomende, meestal niet meer dan 6 cm hoge tepelcactus, heeft witachtige bloempjes en omgekeerd kegelvormige vruchtjes.

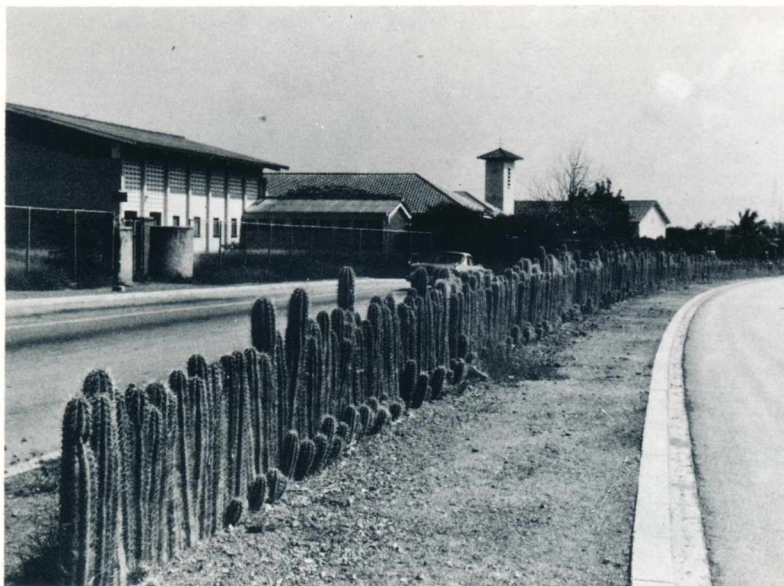
Melocactus - Milon di ceru (bergmeloen), cabez di indjån (indianenkop), bushi - Een veelvormige groep van algemeen voorkomende, dikwijls meer dan 20 cm hoge, van stevige doornen voorziene bolcactussen, meestal met roze gekleurde bloempjes en omgekeerd kegelvormige vruchtjes tussen een dichte massa stijve en donsachtige haren op een eindstandige, meestal cilindervormig uitgroeiende bloeiwijze (cephalium). - *M. macracanthos* is een veel gebruikte

1 Een datu-omheining als moderne toepassing van een oud gebruik bij de varkensfokkerij op Aruba. (Maart 1970)

2 Een stevige afrastering van kruisgewijs-standende en met ijzerdraad vastgezette, niet-ingegraven datu-stammetjes op een kaal, aan de Oostpassaat blootgesteld terrein benoorden het Lac op Bonaire. (Aug. 1973)

Foto's van de schrijver

3. De cactusheg welke ter verdeling van de dubbele weg bij Rio Canario op Curaçao werd aangelegd: een enkele rij, kennelijk reeds bewortelde stammetjes van *Lemaireocereus griseus*. (Jan. 1964).

- 4 De kilometers lange datu-haag langs het terrein van Shell Curaçao bleek geen succes, zij eiste veel onderhoud en kon gemakkelijk worden beschadigd. (Jan. 1964)

verzamelnaam voor de 83 'soorten' *Melocactus* welke van Aruba (53), Curaçao (30) en Bonaire (4) zijn beschreven. (zie ook noot 1) Nadat Amelunxen ³⁾ en Realino ⁴⁾ reeds bijzondere aandacht voor de cactussen hadden gevraagd, was het Frater M. Arnoldo Broeders ⁵⁾, die met zijn Zakflora,

"Succulenta" is het verenigingsorgaan van de Nederlands-Belgische vereniging van liefhebbers van cactussen en andere vetplanten "Succulenta".

BESTUUR

Voorzitter: H. Rubingh, Valeriaanstraat 193, 3765 EN Soest.

Vice-voorzitter: M.M.M. Jamin, Lucas Gasselstraat 52, 5246 CG Rosmalen.

Secretaris: C.A.L. Bercht, Mauritshof 124, 3481 VN Harmelen. Tel.: 03483-2300.

2e Secretaresse: Mevr. J.M. Smit-Reesink, Pr. W. Alexanderlaan 104, 6721 AE Bennekom. Tel.: 08389-7551.

Penningmeester: G.W. Leive, Prof. F. Andreaelaan 93, 3741 EK Baarn. Tel.: 02154-15645.

Girorek. 680596 t.n.v. Succulenta te Baarn, resp. bankrek. 55.32.38.981 bij Algemene Bank Nederland t.n.v. Succulenta te Baarn. Voor België: rek.no. 000-11.41.809-22 van de Belgische postgirodiens t.n.v. Succulenta te Baarn.

Alg. Bestuurslid: J.H. Vostermans, Schoolweg 55, 5916 PK Venlo.

Alg. Bestuurslid: F. Maessen, Kempke 3, 6075 AN Herkenbosch.

LEDENADMINISTRATIE:

Administrateur: P. Dekker, St. Pieterstraat 27, 4331 ET Middelburg. Inlichtingen over en aanmelding van lidmaatschap, tevens propagandafolders. Het lidmaatschap kost voor leden in Nederland *f* 35,-- , voor leden in België Bfrs. 530,-- en voor leden elders wonende *f* 40,-- . Inschrijfgeld voor nieuwe leden *f* 7,50/Bfrs. 115.

MAANDBLAD:

Redacteur: J.H. Defesche, Kruislandseweg 20, 4724 SM Wouw. Tel.: 01658-1692.

2e Redacteur: Th. Neutelings, Galmeidijk 49, 4706 KL Roosendaal. Tel.: 01650-36081.

Verenigingsnieuws: C.A.L. Bercht. Sluitingsdatum: 15e van de maand.

Vraag en Aanbod en Advertenties: Mevr. J.M. Smit-Reesink. Sluitingsdatum: 15e van de maand.

ANDERE BELANGRIJKE ADRESSEN:

Buiningfonds: A. de Graaf, Finlandplein 5, 3244 AE Nieuwe Tonge.

Bibliotheek: J. Magnin, Ooievaarstraat 13, 3291 XK Strijen. Catalogus *f* 1,50 te bestellen op girorek. 1345616 t.n.v. J. Magnin.

Clichéfonds: J.A. Schraets, Tegelseweg 131, 5912 BD Venlo.

Diatheek: H.M.S. Mevissen, Dinantstraat 13, 4826 LH Breda. Tel.: 076-875076.

Ruilen z. Huilen: H. Leusink, Griftweg 15, 6745 XD Ede, post De Klomp. Tel.: 08387-1794.

Succulentarium: W. Ruysch: aanmelden voor bezoek: de heer Ruysch. Tel.: 08370-19123 toestel 327, of I.V.T. t.a.v. W. Ruysch, Mansholtlaan 15, 6708 PA Wageningen.

HET BOEK "DISCOCACTUS" DOOR A.F.H. BUINING

Het boek omvat 224 pagina's met 60 kleurenfoto's, 84 zwart/wit foto's, 33 tekeningen, 6 landkaarten en twee sleutels tot de soorten. Te bestellen door storting van *f* 30,-- op girorek. 3742400 t.n.v. Succulenta afd. Verkoop, Venlo, onder vermelding van Discoboe. De prijs van de Duitse versie is *f* 35,-- (für Deutschland DM 35,--); de Engelse versie kost eveneens *f* 35,-- (for Great Britain £ 7,--).

BewaARBANDEN, HANDLEIDINGEN EN VERENIGINGSSPELDJES

BewaARBANDEN voor 1 jaargang à *f* 13,50 (*f* 12,50 bij bestelling van 10 of meer).

Handleiding voor het verzorgen en kweken van cactussen en andere succulenten à *f* 3,50 voor leden en *f* 4,50 voor niet-leden; voor afdelingen bij afname van tenminste 10 stuks *f* 2,50 per stuk.

Verenigingsspeldjes, in broche-vorm of als steekspeld à *f* 4,--; bij bestelling van 20 of meer *f* 3,50 per stuk.

Bestelling kan geschieden door storting of overschrijving van het betreffende bedrag op girorek. 3742400 van Succulenta, afd. Verkoop, Venlo, met vermelding van de bestelde artikelen. (Tel.: 077-18627, Hr. Vostermans).

DRINGEND VERZOEK:

Wilt U bij al Uw korrespondentie een postzegel voor antwoord insluiten? In verband met de hoge portokosten is het niet langer verantwoord brieven te beantwoorden wanneer geen postzegel is bijgevoegd. Voor een vlotte afhandeling gelieve U steeds Uw lidmaatschapsnummer te vermelden.

CONTRIBUTIE 1981

De contributie voor 1981 blijft f 35,00 voor leden in Nederland en België en f 40,00 voor onze leden in het buitenland.

Jeugdleden tot 18 jaar betalen de helft.

De leden in **Nederland** zullen in januari een acceptgirokaart ontvangen. Wilt U uitsluitend door middel van deze kaart betalen?

Na invulling van Uw Giro- of Bankrekeningnummer kan de kaart naar de Post of Gemeentegiro c.q. Uw bank worden gezonden.

Leden in **België** worden verzocht in januari Bfrs. 530 over te maken op onze Belgische girorekening nr. 000-11.41.809.22 t.n.v. Succulenta, Baarn.

SUBSCRIPTION 1981

The subscription for 1981 has been fixed at Dfl. 40,--.

Please remit this amount to our Postgiro account 680.596 of Succulenta, Baarn, or send us an Eurocheque for this amount.

In case of payment by a bankcheque or transfer to our bankaccount nr. 55.32.38.981 of Algemene Bank at Baarn you are requested to add Dfl. 5,-- for bankcharges.

JAHRESBEITRAG 1981

Die Jahresbeitrag für 1981 ist festgestellt auf Hfl. 40,--.

Wir bitten Sie diesen Betrag zu überweisen auf Postscheckkonto 680.596 von Succulenta, Baarn oder mit Postanweisung oder Euroscheck in Holl. Gulden. Bei Bankzahlung auf Rechnung 55.32.38.981 von Algemene Bank, Baarn kommt Hfl. 5,-- für Bankkosten dazu.

ADVERTENTIETARIEVEN

De advertentietarieven voor 1981 blijven gelijk aan die van 1980 en wel:

	3 x = 1%	6 x = 4%	12 x = 10%
1/1 pagina f 250,--	f 247,50	f 240,00	f 225,00
1/2 pagina f 150,--	f 148,50	f 144,00	f 135,00
1/4 pagina f 85,--	f 84,15	f 81,60	f 76,50
1/8 pagina f 55,--	f 54,45	f 52,80	f 49,50
1/16 pagina f 30,--	f 29,70	f 28,80	f 27,00

AAN DE AFDELINGSSECRETARIATEN

Bij de aanvang van het nieuwe jaar wil ik Uw aandacht vestigen op het volgende. Ingevolge artikel 4 van het nog geldende (oude) huishoudelijk reglement bent U verplicht uiterlijk in februari een verslag over het afgelopen jaar bij de secretaris van Succulenta in te dienen. Tevens dient U een lijst in te sturen van het huidige ledenbestand.

Daarnaast verzoek ik U de samenstelling van het afdelingsbestuur en de naam van het Ledenraadslid aan mij door te geven ter controle van het adressenbestand.

L. Bercht (secr.)

TUINCENTRUM "ARIZONA"

Gespecialiseerd in cactussen en vetplanten
Grote collectie met veel aparte soorten.

Concurrerende prijzen.

Aalsmeerderweg 93, naast Peugeot-garage
4232 CJ Aalsmeer - Tel. 02977-26133

ALGEMENE VERGADERING 1981

De afdeling Utrecht heeft op zich genomen de Algemene Vergadering 1981 te organiseren. De datum is - mede door de mogelijkheden van het huren van een zaal - vastgesteld op zaterdag 9 mei 1981. Als plaats van samenkomst is gekozen het Postiljon motel te Bunnik, dat zowel per auto als per trein zeer gemakkelijk te bereiken is.

Over het programma van die dag zult U binnenkort nader worden ingelicht.

L. Bercht, voorz. afd. Utrecht

RUILEN ZONDER HUILEN 1981

Het jaar 1980 is ten einde. Voor Ruilen zonder Huilen was het, zo dachten wij, een goed jaar. Laten we nog even kort de gebeurtenissen op een rijtje zetten.

- Aan meer dan 90 beginnende liefhebbers werd een pakket plantjes toegestuurd. Laat ze groeien en bloeien, mensen, en doe in 1981 weer mee, als het kan als echte ruiler.
- Die plantjes, meer dan 1500 stuks, werden beschikbaar gesteld door oude rotten in het vak. Ze stuurden of brachten ons hun overtollige spulletjes. Het is hier de aangewezen plaats om hun heel hartelijk te danken. We hebben onder hen twee exemplaren van het Discoboek verlost. De gelukkigen waren de fam. Hak uit Dordrecht en de heer Ende uit Wijster.

We hopen ook het volgend jaar weer van iedereen, die iets over heeft, planten voor verdeling onder beginners te mogen ontvangen (zie ook de opmerking aan het einde van dit stukje).

- Meer dan 30 echte ruilers deden mee, dit jaar. Menige plant heeft via de PTT een nieuw tehuis gevonden - er werd flink geruild. Vrijwel al deze ruilers konden wij ook verrassen met één van hun wensplanten, al was dat een heel zoekwerk! De enkeling, wiens wens niet werd vervuld, zal het volgend jaar, als het maar enigszins mogelijk is, extra worden bedacht, maar sommige gevraagde planten vind je bijna nergens en dan wordt het natuurlijk heel moeilijk.

Over nu naar het nieuwe jaar: 1981!

Ook dan hopen we weer ons best te doen en zo mogelijk verder te groeien. Vooral de groep van echte ruilers moet en kan veel groter worden.

We willen dit jaar één belangrijke wijziging doorvoeren om daarmee een keer ervaring op te doen: we maken een scheiding tussen de **ruilers** en de **beginners**. Totnutoe konden de beginners ook bij de ruilers, die op de ruillijst planten aanboden, aankloppen met een verzoek om planten. Dit willen we nu - in elk geval voor één jaar - afschaffen. De beginners ontvangen via ons een uitgebreid pakket en de ruilers doen echt alleen aan ruilen. We willen hierdoor het meedoen voor gevorderden aantrekkelijker maken. Hoe ideaal zou het niet zijn als bijv. Mammillaria-fans of Lithops-gekkens elkaar vial RzH zouden ontdekken? Nu weet je van elkaar vaak niet, dat je in hetzelfde extra geïnteresseerd bent en RzH zou in dit ontdekken een belangrijke functie kunnen krijgen. Ruilers, die planten voor beginners hebben, kunnen die nu aan ons sturen ter verdeling.

Nu dan de regels van het spel 'RzH 1981'

Het gaat er om, dat de deelnemers weer wat leuke planten aan hun verzameling kunnen toevoegen via deze actie. De beginners door ontvangst van een beginners pakket en de gevorderden door het ruilen.

Hoe kunt U zich opgeven?

1. Beginners maken f 2,50 over op gironummer 3960475 ten name van RzH, Griftweg 15, De Klomp. Onder vermelding van "RzH 1981. Beginner". Leden uit België gireren Bfr. 40,-. Natuurlijk staat het iedereen vrij iets meer te gireren om het werk van RzH te steunen en dit wordt zeer gewaardeerd! U mag het geld ook in een enveloppe aan de heer Leusink sturen (zijn adres staat onderaan dit stukje).

Let op: U kunt hoogstens drie jaar als beginner aan RzH meedoen, maar dat is uiteraard geen probleem, want daarna doet U toch als ruiler mee.

2. Ruilers gireren eveneens f 2,50 (zie verder onder punt 1). Bovendien sturen ze de volgende gegevens aan de heer Leusink:

- Naam, adres, telefoon- en gironummer;
- welke planten biedt U te ruil aan?;
- welke planten vraagt U?;
- welke drie planten geeft U als speciale wensplanten op? Wij hopen één van deze wensen te vervullen!;
- Stelt U ook overtollige planten ter beschikking, die wij onder beginners kunnen verdelen?

Alle gegevens en de verschuldigde bijdragen ontvangen wij graag **voor 1 maart 1981**. Wij hopen dan de ruilers in april de ruillijst toe te sturen. We beginnen dan ook met de verzending van de beginners pakketten.

Tenslotte nog een verzoek aan iedereen, die overtollige planten aan RzH wil geven: wilt U die, zodra U ze kwijt wilt, zonder pot en aarde en mét naam opsturen aan de heer Leusink (zie voor adres onderaan dit stukje). De onkosten hiervoor krijgt U van ons vergoed. Namens de beginners alvast hartelijk bedankt en we hopen onder de gulle gevers ook volgend jaar weer een paar aardige dingen te kunnen verloten. Mocht U de planten zelf bij de heer Leusink willen brengen, dan kan dat ook, maar belt U dan wel eerst even.

We hopen vele nieuwe beginners en ruilers te mogen begroeten. We hopen ook, dat iedereen, die al meedeed, dat ook dit keer weer doet. We hopen tenslotte - en dat is natuurlijk het belangrijkste - dat iedereen veel plezier aan deze actie zal beleven.

Contactadres:

H. Leusink,
Griftweg 15,
De Klomp, post Ede.
Tel.: 08387-1794.
Giro 3960475 t.n.v. RzH

De medewerkers van RzH.

KARLHEINZ UHLIG - KAKTEEN

053 KERNEN i.R. (Rommelshausen)
W.-Duitsland LILIENSTR. 5

Aanvullende plantenlijst 1980-81

Acanthocalycium violaceum	DM	5,-	6,-
Coryphantha guerkiana		15,-	20,-
Echinocereus chloranthus		4,-	6,-
Gymnocactus viereckii		6,-	10,-
Gymnocactus horripilus		7,-	18,-
Mammillaria casol		10,-	25,-
fauxiana		7,-	18,-
goldii		6,-	
moelleriana		4,-	6,-
perbella groepen		10,-	60,-
tesopacensis		25,-	
Soehrensia huascha		5,-	6,-

Alle cactusvrienden wensen wij een gelukkig nieuwjaar.

PLANTENHANDEL A. H. Abels.

Grootste gesorteerde zaak in Noord
Holland in cactussen en succulenten.
In- en verkoop.

Singel-Bloemmarkt t/o 494-496.
Amsterdam. Tel.: 020 - 227441.

CACTUSSEN - SUCCULENTEN

A. N. BULTHUIS EN CO.

3945 ZG Cothen-Groenewoudseweg 14 Postbus 12 - Tel. 03436-1267

Sortimentslijst wordt na storting van f 1,-
toegezonden. Girorekening 124223.

's Zondags gesloten

AFDELINGSNIEUWS

Evenementenlijst 1981

- 7 maart : Ledenraadsvergadering
9 mei : Algemene Vergadering
16 mei : Goudsche cactusbeurs
13 juni : Ruilbeurs te Dordrecht
29 augustus: Ruilbeurs te Zutphen

Programma afdeling Amsterdam

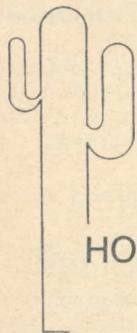
- Vrijdag 16 januari : De heer Veerman van Vemakas uit Oostwoud houdt een praatje over het bouwen van kassen.
Vrijdag 20 februari: De heer Buijs uit Wassenaar houdt een praatje (met dia's) over Tillandsia's, die gekweekt kunnen worden tezamen met cactussen. Hij neemt ook enige Tillandsia's mee voor de verkoop.
Vrijdag 20 maart : De afdelingsleden Arn de Wilde en André Schuiteman houden een praatje (met dia's) over hun reis door Tanzania. Een avond voor de echte vetplantenliefhebber.

De bijeenkomsten beginnen om 20.00 uur en ze worden gehouden in het zaaltje naast de Prinsessekerk, van Hallstraat 164. Voor meer inlichtingen over de afdeling en zijn activiteiten kunt U contact opnemen met het secretariaat, F. Triep, 1e Oosterparkstraat 136, 1091 HH Amsterdam, tel. 020-655148.

Programma afdeling Zwolle.

- 22 januari : Jaarvergadering, quiz + dia's. Plant van de maand: EUPHORBIA.
De bijeenkomst wordt gehouden in "Ons Huis", Thorbeckegracht 11 te Zwolle om 20.00 uur precies.

J. Bijsterbosch-Buitenkamp (secr.)

Spec. kwekerij voor hobbyisten en verzamelaars

Een plantenlijst wordt op Uw verzoek gratis toegestuurd

Wij ontvangen regelmatig nieuwe cultuurimporten voor de verkoop.

Geopend van maandag tot zaterdag van 9-18 uur.

HOVENS cactuskwekerij Markt 10, 5973 NR Lottum Lottum vindt U,
E3 richting Venlo afslag Venray - Grubbenvorst-Lottum
Telefoon 04763-1693

Kees en Martine Bos

andere succulenten
cactussen

Kanaalweg 16,
1749 CE SCHOORLDAM
(Warmenhuizen)
Tel.: 02269 - 2694

Liefhebbers
zijn de hele week welkom!

Cactussen

aloes
Coniferen
Tillandsias
Uitzonderlijke boeken
Succulenten
Bromelias
Over diverse onderwerpen
Exotica
Kamerplanten
Epifyten

NATUUR & BOEK Elandstraat 58
2513 GT Den Haag tel. 070 - 64 62 77

Programma afdeling Gouda

Donderdag 15 jan. : Heer Bercht, spreekt over Curaçao. Tevens jaarvergadering.

Donderd. 19 febr. : Heer Luinenburg, spreekt over Mexico en de USA.

Donderdag 19 mrt.: Heer Noltee, spreekt over Tanzania.

Donderdag 16 apr. : Heer Donkelaar, spreekt over Stapelia's.

Alle bijeenkomsten in "Brandpunt", Turfmarkt 58 te Gouda. Aanvang 20.00 uur.

JAARVERSLAG 1980 SECRETARIAAT SUCCULENTA AFDELING TILBURG

Ledental:

Aantal leden december 1979: 61

Aantal leden december 1980: 59

Opkomst bij de maandelijkse clubavond:

Hoogste opkomst september 76%

Laagste opkomst juni 51%.

Gemiddelde opkomst 64,5%.

Overzicht van de activiteiten:

JANUARI

Uitdeling van de in december 1979 bestelde zaden, met dank aan de verstrekkers, de heren Verhoeven, Vrenken, T. van der A en R. Spits.

Zoals gebruikelijk was e.e.a. weer tot in de puntjes verzorgd door de heer J. Vrenken.

Na de pauze hebben we genoten van de dia's van de eigen leden; de heren N. Stout en H. Haans.

FEBRUARI

Onze eerste kennismaking met de heer A. Beukelaers uit Deurne, België. Hij introduceerde voor onze vereniging het projecteren van dia's met overvloeiende beelden.

Zijn door perfecte dia's ondersteunde lezing ging over axillen, huidmondjes en areolen en de rol van de bedoorning van onze cactussen.

Tevens werd gesproken over het bevruchtingsproces.

MAART

Besloten werd tot collectieve aankoop van cactuspotgrond (dit naar aanleiding van opmerkingen tijdens de enquête van december 1979.)

In eerste instantie werden 125 balen van 50 ltr. aangeschaft; deze vonden al snel hun bestemming bij de leden.

Verder werd besloten met het bestuur van de Kasteelhoeve in contact te treden om in het vervolg de maandelijkse clubavond in de grote benedenzaal te houden. Na diverse besprekingen zijn we hiermede in november 1980, als proef, begonnen.

Verder werd de avond aangenaam besteed met een film- en dia-verslag van de reis van de heer Mommers naar de Galapagoseilanden.

Velen waren onder de indruk van de natuurwonderen van deze unieke eilandengroep.

APRIL

Op de clubavond werd een interessante lezing gehouden door de heer L. Opsteeg van het Consulentenschap voor de Tuinbouw, over het toepassen van bestrijdingsmiddelen tegen de grootste belagers van onze planten; de wol- en wortelluis, spint en zwarte vlieg. Zeer nadrukkelijk werd door hem gewezen op de gevaren van het gebruik van Temik.

De resultaten van de zaaiwedstrijd 1979/1980 werden de vereniging getoond. Door de deskundige jury werd de eerste prijs toegekend aan de heer H. Haans. Behalve een mooie plant ontving de winnaar ook voor de eerste maal de wisselprijs met inscriptie.

MEI

In mei werd de traditionele ruil/koopavond georganiseerd. Het aanbod en de aangeboden

soorten overtrof de vorige jaren. Vooral veel nieuwe leden hebben hun collectie aanzienlijk kunnen uitbreiden.

JUNI

De heer A. ter Brugge vertelde uitvoerig over succulente planten uit het wonderschone Transvaal, ondersteund door een groot aantal dia's. De avond liep zodanig uit, dat de heer ter Brugge de nacht in één van de bedden van onze voorzitter moest doorbrengen.

Tevens werd in juni het jaarlijkse reisje georganiseerd. Wij bezochten in België de kassen van de heren Vandersmissen en van Reusel. Vooral de kassen van de heer Vandersmissen maakte indruk door een o.i. unieke verzameling geënte planten en zijn cristatenverzameling.

Wij wisten van zijn ziekte en overhandigden hem bij ons bezoek, namens de vereniging, een fruitmand; dit werd zeer op prijs gesteld.

Zoals de leden op een clubavond werd medegedeeld ontvingen wij bericht van het overlijden van de heer Vandersmissen op 18 juni 1980.

Een bericht van deelneming werd namens de vereniging aan de familie verzonden.

JULI EN AUGUSTUS:

Geen clubavonden i.v.m. vakanties.

SEPTEMBER

Door het bestuur werd diverse malen tot diep in de nacht vergaderd om de in deze maand aangekondigde quiz- en feestavond tot een succes te maken.

Wij menen, n.a.v. ontvangen reacties, hierin geslaagd te zijn.

De deelnemers werden in 8 groepen verdeeld, door het beantwoorden van een tiental vragen over onze hobby werd een bepaald woord gevonden. De eerste drie groepen die hierin slaagden dienden vragen te beantwoorden na het vertonen van een aantal dia's. De groep met de meeste punten ging individueel verder, hetgeen resulteerde in de uiteindelijke winnaar: de heer Verhoeven.

De penningmeester schoot uit zijn slof en tracteerde alle aanwezigen op koffie met gebak, drankjes naar keuze en voor elke deelnemer een prijs in de vorm van een plant(je).

OKTOBER

Lezing door de heer A. Beukelaars over monotypische geslachten. Met plezier werd gekeken naar de 197 schitterende dia's die door de heer Beukelaars op de hem bekende wijze van commentaar werden voorzien.

DER KAKTEENLADEN

*Hebt U al eens zelf
cactussen gezaaid?*

Onze gratis folder ZAAIEN 1981 geeft U hiervoor handige tips en biedt de beginner en de geroutineerde cactustiefhebber van zaaiak tot volautomatische kamerkasjes met een groot aantal nuttige toebehoren.

Vraagt deze folder direct aan!

Onze folder Antiquarische Literatuur 4 en onze verzamelcatalogus 80/81 ontvangt U eveneens kosteloos op aanvraag.

Jörg Köpper

Lockfinke 7

D 5600 Wuppertal 1

Verzending naar het buitenland alleen tegen vooruitbetaling na ontvangst van de rekening.

*hobbybenodigheden
boeken
zaden*

NOVEMBER

Zoals vanouds werd deze avond gereserveerd voor het vertonen van dia's gemaakt door eigen leden. Waarschijnlijk mede dankzij de lezing van J. Vrenken in april 1979 over het fotograferen van planten, stond het geheel op een bijzonder hoog peil.

Dia's werden vertoond van de heren J. Mommers, J. Vrenken, R. Spits, N. Stout, H. Koremans, H. Haans en B. Willems.

Door tijdgebrek worden de dia's van de heer N. Oud in 1981 getoond.

De traditionele verloting op praktisch alle clubavonden was ook dit jaar weer een geweldig succes, wat blijkt uit het aantal verkochte lootjes.

Meermalen werden meer dan 300 stuks op een clubavond verkocht.

Bibliotheek

In totaal werden in 1980 88 boeken c.q. jaargangen uitgeleend. De kas werd gespekt met f 5,- boetebetalingen.

Uit de cijfers blijkt dat de animo wat terugloopt; wij attenderen vooral de nieuwe leden op deze gratis mogelijkheid om de kennis te verruimen.

In de loop van het jaar werden totaal 240 balen van 50 ltr. potgrond (Lentse potgrond nr. 8) ingekocht. De laatste 2 zendingen van 140 balen werden door onze leden de heren Elants en Raaymakers belangeloos in Lent opgehaald en gelost bij de heer Verhoeven.

De heer Verhoeven verdient onze bijzondere waardering voor het opslaan van de potgrond, het verzorgen van de verkoop van deze grond en het reeds jarenlang belangeloos opslaan en verkopen van de plastic potten.

Wij menen hiermede de belangrijkste gebeurtenissen van het afgelopen verenigingsjaar 1980 te hebben gememoreerd.

Secretariaat Succulenta Tilburg

F. van Hest - N. Stout.

VRAAG EN AANBOD

Te koop aangeboden: broeikasje van hardhout. Afm. 2½ x 2 m, met elektrische verwarming, thermostaat en thermoforcerzaam. Mevr. A. de Graaf, Edeseweg 130A, Bennekom. Tel.: 08380-32144 na 16 uur.

Opgaven voor deze rubriek moeten uiterlijk de 15e van de maand bij Mevr. Smit zijn. Leden van Succulenta hebben per jaar recht op één gratis advertentie in deze rubriek. Alleen advertenties betreffende de liefhebberij worden opgenomen.

Frailezaden Exped. 1976/1979. Liefhebber van het geslacht Frailea kunnen de zaadlijst van de Expeditie Uruguay en Rio-Grande do Sul aanvragen. Graag een gefrankeerde en geadresseerde envelop bijsluiten. K.H. Prestlé, Vijverweg 12, 5461 AL Veghel (NBr.).

SUCCULENTENTUIN

VAN DONKELAAR

Laantje 1 - Werkendam
Tel. 1835 - 1430

We gaan het jaar in met een leuke aanbieding van hoya's.

5 Verschillende hoya's

(geen carnosa en bella)

voor f 35,- nu voor **f 25,-**.

Te bestellen op girnonummer 150.98.30. Zaadlijst gratis verkrijgbaar en plantenlijst na storting van f 3,50.

NIEUWE LEDEN

Boogaard, J.H. v.d., Hr. van Coothstraat 13, 6651 ZE Druten.
Hiddema, A., Leeuwerikweg 13, 5941 AL Velden
Kamman-Eggenhuizen, A.M., Meerhuizenstraat 1 III, 1078 TE Amsterdam
Bruyn, A.D. de, Baroniestraat 1, 5121 VK Rijen
Segers Willy, Cobbenstraat 48, B 2000 Antwerpen, België
Eefting mej. A., Oldenhofstraat 35, 9402 HK Assen
Zeylmans Leon, Kleine Spie 3, 5121 LK Rijen
Jansen, A., Jan Tooropstraat 28, 7606 JT Almelo
Jansen-Gouw mevr. D.H.N., Falklanddreef 2, 3563 AB Utrecht
Meijer Jan, Plevierstraat 21, 9644 VR Veendam
Knegt mevr. Leny de, Dongedal 24, 2904 CE Capelle a/d IJssel
Twuijver J.J. van, P.C. Hooftplein 29, 3842 HC Harderwijk
Lutke-Schipholt H.J.A., Schuttershof 20, 6325 GB Berg en Terblijt
Piessens Guido, Moerplas 87, B 2670 Puurs, België.
Verschoore Roger, Kleine Tapuitstraat 234, B 8740 Deerlijk, België.
Wal-Ten Hoeve mevr. G. v.d., Ds Veenweg 139, 8456 HM De Knipe
Kok A., Bannerweg 2, 9497 PK Donderen
Dongen Tina van, G. Borgesiuslaan 37, 3843 XA Harderwijk
Mol Willi, Kampweg 5, 3841 GJ Harderwijk
Dornseiffen L.W., V. Twillerstraat 10, 3862 AT Nijkerk
Makaske mej. T., Julianalaan 21, 3851 RA Ermelo
Ravenstein mevr. M., Dennenweg 30, 3843 BX Harderwijk
Kok Liesbeth, Hierdenseweg 30, 3841 GX Harderwijk
Soeters P.A., Ranonkelstraat 17, 4941 XC Raamsdonkveer
Meeldijk-de Haan mevr., Gabelt 67, 1777 HG Hippolytushoef
Boogaard K., Jac. Catsstraat 4, 4364 AM Grijskerke
Vreeken's Zaden, Voorstraat 448, 3311 CX Dordrecht
Wijngaeren C. van, Rozenstraat 107, 7419 BC Deventer
Dekker S., Harderwijkerweg 221, 3852 AC Ermelo
Maatman J., Smaragddrift 33, 3436 BW Nieuwegein
Hoogen J. v.d., T-Erf 18, 5374 AM Schaijk
Hout A. van, Essehoutstraat 14, 5706 XP Helmond
Loo L.J. v.d., 23 Daleview Cres London, Ontario N5X1H2, Canada
Koks mevr. W.A., Boulevard 43, 3707 BL Zeist
Halsens J., Roerkade 1, 6041 KZ Roermond
Sepers B.L., Overslaghof 189, 1034 SB Amsterdam
Berg-v.d. Graaf mevr. B., Barbarakruid 11, 2914 BA Nieuwerkerk a.d. IJssel
Loo Veerle v.d., Ruckerspein 3 Bus 8, B 2000 Antwerpen, België
Ursem C.J., Oliver Parachutes 292, 1682 NS Zwaagdijk
Toorenaar J., Dr. P. Cuypperslaan 16, 2101 VC Heemstede
Bijsterveld A., Julianalaan 44, 2641 HE Pijnacker
Stemerding J.H., Struyksedijk 40, 3234 KS Pinte
Ubink C.V., Mijnsherenweg 18-20, 1433 AS Kudelstaart
Walravens Marc, Vronemeersstraat 12 Bus 4, B 1700 Asse, België
Dosse Jean, Berkelheide 15, B 2290 Vorselaar, België
Niessen Pierre, Corn Bosstraat 50, 5246 CK Rosmalen
Aben-Derks mevr. A., Beelenweg 15, 5455 RH Wilbertoord
Servotte Geert, Hoogkamerstraat 130, B 2690 Temse, België
Mengelkamp C.J.J., Atletiekstraat 24, 3078 ZA Rotterdam
Cactusflora Leuven, p/a 's-Hertogenlaan 119, B 3000 Leuven, België
Neiryck Jean-Pierre, Rozenlaan 13, B 8540 Kortrijk, België
Boeschoten mevr. G.C., Van Molenstraat 127, B 2860 O.L.V. Waver, België

Zaden van cactussen en
andere succulenten.

Vraag de nieuwe lijst aan
met meer dan 3000 soorten.

G. Köhres

Bahnstrasse 101

D-6106 Erzhausen-

Darmstadt.

VAN SPIJK

uw drukker

Planten en Cactussenhandel

A. VAN ACHTHOVEN & ZN.

Wij bezitten een zeer grote collectie
cacteeën. Uniek in Amsterdam!
Regelmatig uitbreiding van ons assortiment.

Singel-Bloemmarkt t/o 528 (Geelvinksteeg), Amsterdam. Tel.: na 18.00 uur
020-101641.

CACTUSKWEKERIJ

"LAKERVELD"

4128 LG Lakerveld 89 - Lexmond

DE KWEKERIJ VOOR DE LIEFHEBBER

Gezonde planten tegen redelijke prijzen en
regelmatige uitbreiding van ons assortiment,
tevens gevraagd collecties cacteeën.

GEOPEND: Zaterdags van 8 tot
17.00 uur. Ma. tot en
met vrijd. alleen na tel.
afpraak.
tel.: 03474-1718
zondags gesloten.

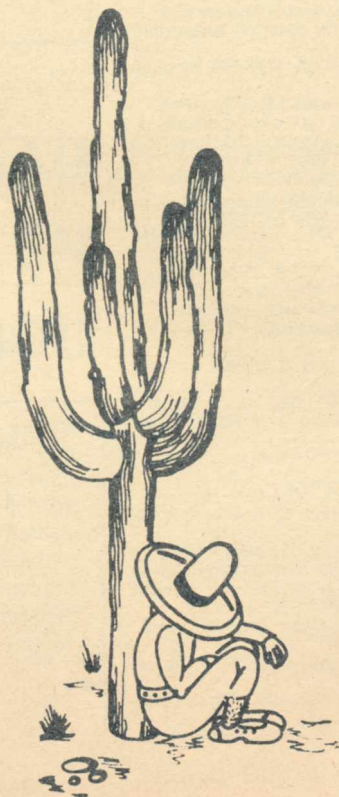
Hoya's - Senecio's
Crassula's - Ceropegia's

Prijslijst op aanvraag

Corresp. Eng., Duits

MARIN CACTUS PATCH

61, Granada Drive
Corte Madera/California
94925 USA

in 1954, de cactusvegetatie van de Benedenwindse Eilanden tot gemeengoed maakte van de schoolgaande jeugd - en verder iedereen de kans gaf om deze merkwaardige planten van Curaçao, Aruba en Bonaire op een gemakkelijke manier te leren kennen.

In de tussenliggende periode verschenen er - naast een verhandeling in een tijdschrift van de Nederlandse Botanische Vereniging ⁶⁾ - verscheidene artikelen in Succulenta ⁷⁾ waarin de als inheems beschouwde cactussoorten stuk voor stuk aan de orde werden gesteld; een serie welke met een lijst voor het vinden van de soortnamen werd besloten.

Van de verdere publicaties over de cactusflora van deze eilanden moge hier slechts worden vermeld het artikel van Bonefaas ⁸⁾, in een uitgave van het Kabinet van de Vice-minister President, en Bercht's fraaie fotoreportage in dit tijdschrift ⁹⁾. De hierin gebruikte naamgeving is die van Backeberg, waardoor *Cereus* werd tot *Subpilocereus*, *Lemaireocereus* tot *Ritterocereus* en *Cephalocereus* tot *Pilosocereus*.

5 De keurige palissade van vijf jaar tevoren is op deze foto tot een slordige haag geworden met overvloedig bloeiende datu. (Okt. 1967)

Het zou vreemd zijn indien de bewoners van de Antillen hun cactussen niet op een aantal manieren ten nutte hadden weten te maken. Het meest opvallend is wel het algemeen gebruik van *Lemaireocereus griseus* voor het afgrenzen van terreinen. Naast elkaar gezet geven de op gelijke hoogte gekapte stukken van de Datu een doeltreffende bescherming tegen geiten, omdat *Lemaireocereus* - in tegenstelling met *Cereus repandus* - niet door de kabriet wordt aangevreten. Deze datu-stammetjes kunnen ook kruisgewijs worden geplaatst, bijvoorbeeld op terreinen waar het ingraven moeilijkheden geeft. (Fig. 1-2). Een bewortelde

datu-trankeer wordt al spoedig tot een slordige haag, welke echter jaren lang aan haar doel kan blijven beantwoorden.

Deze wijze van omheinen van grote en kleine terreinen wordt nog steeds veel toegepast, waarbij men in bepaalde gevallen ook een toeristische betekenis of het nut voor de huisvrouw (voor het drogen van de was) laat meespreken.

Een toeristische bezienswaardigheid van de eerste orde was in elk geval de kilometers lange cactusheg ter verdeling van de dubbele weg rond het Schottegat, bij Rio Canario, welke in 1961 door Werkverschaffing werd aangelegd. (Fig. 3-5). Dit aardige denkbeeld bleek echter geen groot succes: De aanleg was niet alleen bijzonder duur, maar ook het onderhoud gaf veel zorg; ernstige beschadigingen konden maar al te gemakkelijk worden aangebracht, terwijl deze palissade een prachtige vang bleek te zijn voor papierafval en allerlei andere rommel die door de Oostpassaat op de stevige datu-doornen werd vastgeprikt.

(wordt vervolgd)

(Voetnoten in de volgende aflevering)

p/a Plompetorengracht 9-11, 3512 CA Utrecht

Een kritische beschouwing n.a.v. de nieuwbeschrijving van *Discocactus woutersianus* Bred. & v/d Broek

PIERRE BRAUN

Naar aanleiding van de in het Succulentanummer van september 1980 gepubliceerde nieuwbeschrijving van *D. woutersianus* voel ik mij beslist genoodzaakt enkele foutieve mededelingen daarin recht te zetten alsmede enige kritische kanttekeningen te plaatsen.

Zo staat op bladzijde 202: "Volgens een schriftelijke mededeling van L. Horst aan G. Königs komt deze *Discocactus* samen met *D. horstii* voor op bovengenoemde plaats". Bij deze bewering gaat het om een bepaald foutieve mededeling, waarvan ik de oorzaak op deze plaats liever niet nader toe te lichten wens. Een juist beeld ligt veeleer in het feit dat ik in de zomer van 1979 zelf mijn vriend Leopoldo Horst in het zuiden van Brazilië bezocht heb en met hem persoonlijk(!) over de kwesties m.b.t. deze "robustior"-vormen van gedachten heb gewisseld. De heer Horst deelde mij mede, dat deze planten af en toe weer aan te treffen zijn, en absoluut niets anders dan extreme vormen voorstellen. Soortgelijke vormvariëaties zijn overigens bij bijna alle cactussoorten aan te treffen. Ook A.F.H. Buining kan aan deze vormen geen bijzondere betekenis toegekend hebben, want hij heeft zich tegenover Horst daarover nimmer uitgelaten. En bovendien zou hij dergelijke planten wel op z'n minst in zijn *Discocactus*manuscript vermeld hebben. Voor L. Horst in elk geval, - en dat zou uit die nieuwbeschrijving als een misverstand naar voren kunnen komen - stellen deze planten niets buitengewoons voor. Als vindplaats van de typeplant wordt Grao Mogol opgegeven, hetgeen ook juist is. Daar ligt ook de vindplaats van het type-exemplaar van *D. horstii* Buin. & Bred.. *D. woutersianus* heeft dan ook geen op zichzelf staande groeiplaats, daar deze tezamen met *D. horstii* voorkomt. Ik zag bij de heer Horst een flink aantal planten, die hij bij Grao Mogol had verzameld. En daaruit zou ik zonder enige probleem zulke extreme vormen hebben kunnen halen. Echter, behoort men de tussen- en overgangsvormen onder de aandacht te brengen?

Verder is op bladzijde 202 te lezen: "Hybriden van beide planten komen ter plaatse niet voor." Wie deze bewering in de wereld gebracht heeft, kan ik niet beoordelen. Vast staat wel dat L. Horst mij iets dergelijks nooit heeft medegedeeld. Zou deze mening gegrond zijn op een niet-bestaande "mededeling", dan is deze niet houdbaar en van iedere grond ontbloeit. Ook staat vast dat noch A.J. Brederoo noch G. Königs ooit op de vindplaats zelf waren. In samenhang daarmee schijnt het mij vermeldenswaard toe, dat ik persoonlijk reeds de gelegenheid had om op de vindplaats groeiende hybriden tussen *D. insignis* en *D. horstii* te zien. Dat is ook niet verwonderlijk, want de groeiplaats van *D. insignis* sluit naar eigen waarnemingen onmiddellijk aan op het verspreidingsgebied van *D. horstii*. Op plaatsen waar beide groeiplaatsen elkaar raken, ontstaan dan dergelijke hybriden.

Dergelijke hybriden zijn in hun uiterlijke vorm nog beduidend markanter en afwijkender van *D. horstii* dan dit voor *D. woutersianus* geldt. En toch stellen zij dan nog geen eigen taxon (= samenvattende naam voor categorieën zoals variëteit, soort, geslacht, familie enz., Red.) voor. Het feit dat dergelijk ingekruist, genetisch erfgoed van een andere soort door generaties heen behouden blijft, is niet iets ongewoons. Een voorbeeld daarvan is *Melocactus albicephalus* Buin. & Bred. die met grote zekerheid (onderzoekingen vinden daartoe thans plaats) eveneens slechts een natuurhybride is tussen *Melocactus glaucescens* Buin. & Bred. en *Melocactus erythracanthus* Buin. & Bred.

Alleen al de afbeelding in kleur van *D. woutersianus* vertoont geen enkel soortscheidend kenmerk met *D. horstii*. Op z'n gunstigst mogen we van een "Forma" (= vorm, Red.) spreken en ook dat moet eerst grondig op de vindplaats zelf onderzocht worden.

Al deze aspecten heb ik de heer Königs na mijn terugkeer uit Brazilië meegegeed. Hoe nu de bewering op bladzijde 202 tot stand is gekomen, kan ik niet verklaren. Dit temeer omdat de heer Königs generlei briefcontact met de heer Horst onderhoudt.

Hauptstraße 88, D - 5020 Frechen 1 (B.R.D.)

Vertaling: Th.M.W. Neutelings

Notocactus mammulosus (Lem.) Berg. var. **brasiliensis** Havlicek

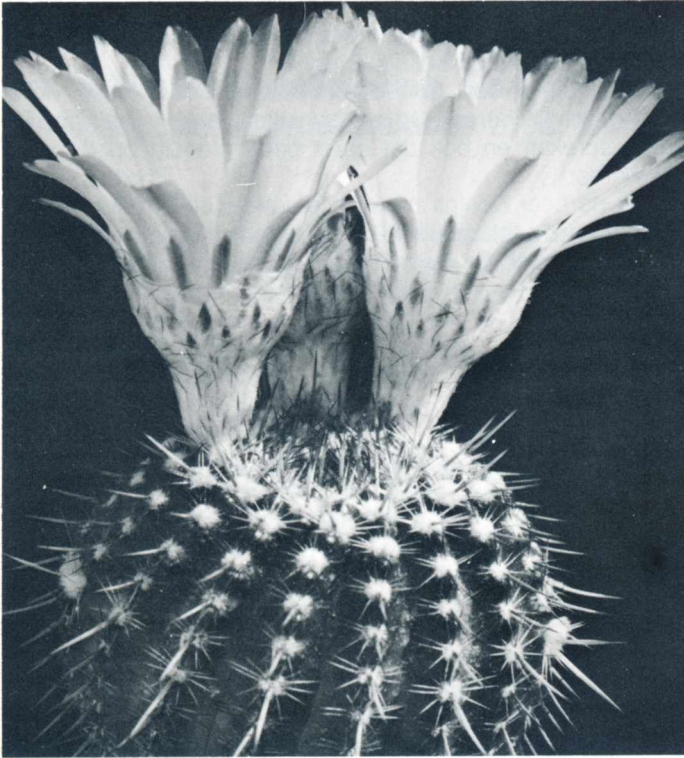
RADIM HAVLÍČEK

De genoemde variëteit werd tot op heden niet geldig beschreven, hoewel sinds haar vermelding in Kreuzingers "Verzeichnis" in 1935 onder nummer 453a van Frič reeds 45 jaren verstreken zijn. De plant wordt bij ons vrij algemeen in verzamelingen gekweekt en zeker niet alleen door vrienden van het geslacht Notocactus; ze hoort tot de mooi kanariegeel bloeiende soorten uit de groep der Mammulosi.

De plant ziet er als volgt uit: Lichaam enkel, kogelvormig, later meer in de lengte groeiend tot een hoogte van 10 en een breedte van 8 cm, donkergroen terwijl de epidermis vaker een violetoze schijn heeft; de 18-21 ribben zijn verdeeld in kleine knobbels; de areolen zijn rond, in de rib verzonken, met sneeuw wit vilt bedekt en 5-8 mm van elkaar verwijderd; de 2 midden-doorns zijn geel-hoornkleurig met een bruine punt, aan de basis sterk roestbruin; de bovenste middendoorn is recht naar boven gericht, ongeveer 7-10 mm

lang, de onderste is enigszins gebogen en ongeveer 15-20 mm lang; de 10-12 randdoorns zijn ongeveer 5 mm lang, aan de basis en de punt bruinachtig; dikwijls worden nog 4 borstelachtige bijdoorns aangetroffen; de bedoorning is dus karakteristiek en door haar kleur verschillend van die van de mammulosus-typesoort.

De schedel is verdiept, open en aan de rand door een niet samenhangende laag witte wol bedekt; deze wollaag wordt gevormd door de dicht op elkaar gedrongen areolen ter plaatse; de bloemen zijn klokvormig en ontstaan aan de rand van de schedel; ze zijn ongeveer 6 cm lang en 5 cm breed, met witte wol en aan de uiterste rand van het receptaculum met rode schubben, witte wol en bruinrode borstels bedekt; de buitenste bloembladeren zijn geel met zwak-roze aders; deze aders verbreden zich in de richting van de bladpunten, opvallend is een rode streep in het midden van de bloembladeren; de binnenste bloembladeren zijn smal spatelvormig, getand, lichtgeel; de stijl met 9 stempellobben is donkerpurper, de meeldraden staan in één krans om de stijl geordend; de vrucht is van het mammulosus-type en wordt bij rijping langer; het zaad is eveneens van het mammulosus-type.

*Notocactus
mammulosus
var.
brasiliensis*

Foto: Šimek

Het tijdstip waarop deze variëteit is gevonden is niet nauwkeurig vast te stellen maar valt kennelijk toch in de periode van de derde reis van A.V. Frič, toen hij, op zoek naar Notocactussen, verzamelde in de richting van het grensgebied van Uruguay en Brazilië tot in de omgeving van Salto-Tacuarembó. De groeiplaats moet men vooral in het Departement Salto in Uruguay zoeken. Het holotype werd gedeponneerd in het Herbarium van de geneeskundige faculteit in Pilsen onder het nummer HAV/VII/3.

In zijn tabel uit 1957 rangschikt A.F.H. Buining *Notocactus mammulosus* var. *brasiliensis* in de groep rond *N. rutilans* en daarbij geeft hij de volgende kenmerken aan: "Twee middendoorns, gele bloem, donkergroen lichaam". In het genoemde "Verzeichnis" wordt gewezen op de verwantschap van deze variëteit met *N. rubriflorus* Kolischer 1934 en dus ook met *N. herteri* Werdermann.

Dit is evenwel een zeer onjuiste opvatting, want *N. herteri* hoort in het ondergeslacht *Notocactus* (sensu Buxbaum) en toont in zijn bloem twee kransen meeldraden, terwijl *N. mammulosus* var. *brasiliensis* er slechts 1 heeft en daardoor ontegenzeggelijk tot een ander ondergeslacht hoort en wel tot *Neonotocactus* (sensu Buxbaum).

De variëteit *brasiliensis* heeft typische *mammulosus*-kenmerken en onderscheidt zich van de variëteit van het *mammulosus*-type enerzijds door de kleur der bedoorning en anderzijds door de naar violet gaande kleur van de epidermis. Van deze variëteit kan men nog de forma *meldiansis* onderscheiden. Bij deze vorm is de schedel met wol bedekt, die echter sneller dan bij de var. *brasiliensis* verdwijnt, de epidermis is nog donkerder, we vinden slechts 1 midden-doorn, die donker tot krachtig karmijnrood is en later lichter wordt.

Literatuur: *Kaktusy* 1980, blz. 5-7.

Vita Nefjedleho 11, CS 32008 Plzen, Tsjechoslowakije.

Vertaling: Sjef Theunissen.

Vragenrubriek

A. VAN BEUNINGEN

De Heer *Peters* te *Ubach over Worms* vraagt: Wat moet men doen om zijn kas op de c.v. van het woonhuis aan te sluiten.

Dit is zeer wel mogelijk, maar u zult enige aanpassingen moeten doorvoeren, om te voorkomen dat de temperatuur in de kas in de winter te ver terug loopt. Doordat de kas sneller afkoelt dan de huiskamer, komt u voor de kas beslist te laag uit, daar de thermostaat in de huiskamer hangt. U zou met thermostatische kranen moeten werken, wat natuurlijk erg duur wordt. Er is nog een andere weg en die is niet zo duur en het meest rendabel. nl. door van de toevoering een aftakking maken, met een extra klep, waarop de thermostaat van de kas is aangesloten. Zo bent u altijd verzekerd van een goede temperatuur die de thermostaat in de kas vraagt. Wanneer u heel handig bent, kunt u dit zelf maken, anders is het wel het beste dat u een verwarmingsmonteur hiervoor in de arm neemt.

De heer *v.d. Berg* te *Weert* vraagt: Wat tegen ongedierte te doen.

Als eerste vereiste: Zorg altijd dat u niet zelf het ongedierte binnenhaalt. Wanneer u een plantje krijgt of koopt, bekijk het eerst grondig, voor u het in uw verzameling zet. De wortels nakijken of die er gezond uitzien; een gezond wortelgestel moet voldoende nieuwe haarworteltjes hebben. Want denkt u eraan, het ongedierte komt merendeel voor op slecht groeiende planten. We kunnen het dus ook omkeren; planten die er slecht bij staan, moet u nakijken. U kunt deze planten het best in quarantaine houden, dus apart zetten. Bij een ziek wortelgestel de wortels goed schoonwassen en tot één cm inkorten, een paar dagen laten liggen, en daarna in goede, lichtvochtige grond oppotten. U zult zien dat

zich daarna een nieuw en gezond wortelgestel gaat vormen. Wanneer u dan na alle voorzorgsmaatregelen toch nog ongedierte krijgt, komen de bestrijdingsmiddelen uit de kast. (Zorg u er wel voor dat deze middelen altijd in een goed afgesloten kastje staan, ver genoeg van kinderen en dieren verwijderd.)

Voor we nu over bestrijdingsmiddelen gaan praten, willen we eerst de meest voorkomende plagen bij onze planten eens gaan bekijken: WOLLUIS, SPINT en WORTELLUIS. Wolluis en spint kunnen een ware ravage aanrichten onder uw planten. Het eerste waar u mee moet beginnen is de planten regelmatig goed te bekijken. Dus niet alleen naar de bloei en de nieuwe groei. Als het bij een paar planten blijft, kan men het nog gemakkelijk met spiritus en een kwastje de baas. De veel voorkomende wolluis is met het blote oog te zien. Het zijn roze-blauwachtige, op pissebedden gelijkende diertjes. Ze maken een wollig coconnetje waarin ze het broed afzetten. De diertjes hebben een wasachtig huidje. Ze kennen de lieflijke gewoonte om hun coconnetjes met broed juist daar af te zetten waar ze het minst te zien zijn b.v. onder de planten of aan de onderkant, en bij zodevormende planten tussen de nieuwe uitlopers. Dus opletten is het devies! Deze zijn nog goed weg te krijgen met spiritus. U koopt een halve liter spiritus en doet daar 20 à 30 druppels parathion in. In plaats van parathion kunt u ook malathion nemen. Malathion is in tuincentra te koop. Misschien kunt u ook i.v.m. de kleine hoeveelheid die u nodig hebt bij cactusvrienden "te leen" gaan. Wanneer u lid bent, behoeft dit helemaal niet moeilijk te zijn. Vervolgens schudt u het flesje zodanig dat de parathion zich vermengt. Nu neemt u een kwastje dat in de hals van het flesje past en gaat dan met de vloeistof de lieve diertjes te lijf. U tipt alles wat u ziet met de vloeistof aan. U kunt rijkelijk spiritus gebruiken, het kan geen kwaad voor de planten. De spiritus lost de was van de diertjes op, waardoor ze dood gaan en de parathion moet dan het broed te lijf gaan. Dit kunt u na drie weken nog eens herhalen, om eventueel broed dat nog uitkomt te bestrijden. Voor spint kunt het zelfde procedé volgen. Alleen zijn deze beestjes wat taaier dan wolluis. Deze beestjes zijn met het blote oog bijna niet te zien, of u zou er een loep bij moeten hebben. De aanzienlijke schade die ze aan de planten aanbrengen, blijft u altijd zien. Ze tasten namelijk de opperhuid aan, die er dan bruin uit gaan zien. Dit gebeurt ook meestal in de nieuwgroei van de plant. Een paar maal vaker aantippen is dan ook noodzakelijk. Een volgende keer iets over de wortelluis.

Rijksweg 173, 6585 AE Mook

Lezers schrijven:

WILMA RUTH v.d. LEY

Na al dit Nederlandse hondeweer hoop ik toch dat iedereen een fijne vakantie heeft gehad. Toch ga je nooit zonder zorgen op vakantie want er moet een goede "oppasser" gevonden worden voor je geliefde verzameling succulenten. En dat is een hele toer. Mij ging dat zo: Onze burens, die een bloemenkwekerij-onder-glas hebben, wilden wel op m'n planten passen. Toen ik dus vertelde hoe je met zulke stekelige gevallen om moest gaan, ontstond er even grote verbazing over het feit dat cacteeën water nodig hebben en vooral in de groei-periode. Toen werd het mij al bang te moede maar vooruit, ik waagde het er maar op ze hun toe te vertrouwen. Toen ik terugkwam van vakantie begon mijn buurvrouw mij aarzelend voor te bereiden door te zeggen: "Er zullen wel een paar dood zijn, dat denken we tenminste". Echt, toen sloeg de schrik me wel even om het

hart want in gedachten zag ik mijn met veel inspanning opgefokte juweeltjes ontzield ter aarde liggen. De schade viel zeer mee maar wel hadden slakken vele goede maaltijden genoten tussen de stekels door en was er van 1 plant een stuk afgebroken. Mijn zaailingen van vorig jaar had ik ook in stenen potjes verplant. En omdat je deze kleintjes tijdens een oppervlakkige beschouwing haast niet ziet had men gedacht dat de cactussen dood waren gegaan en zat men doodleuk met z'n vingers in mijn zaailingen te graaien in de hoop nog leven te ontdekken.

Misschien, en dat weet ik haast wel zeker, zijn er meer leden die zulke 'bloedstollende' verhalen kunnen opdissen. Leuk is dat zeker niet. En toen dacht ik: zou onderling contact tussen naburige leden niet heel nuttig zijn i.v.m. het passen op elkaars verzamelingen gedurende de vakanties of ziekte? Want het eind van een geslaagde vakantie is dubbel vervelend als je eenmaal thuis met nog maar 'n halve verzameling zit terwijl de andere helft ter ziele is gegaan door een totaal verkeerde behandeling.

Kloosterlaan 27, Bergem (Fr.)

Stek van een Echinopsis

J.A. SPARIDANS

Iedere cactusliefhebber zal wel eens een Echinopsis in bloei hebben zien staan; een pracht van een bloem kan hij geven, met een steel van wel 20 cm lang en een bloemdoorsnede van 10-12 cm. Tegen de avond ontplooit hij zijn bloemen en bloeit in de nacht, tot de volgende avond. Bij donker weer heeft er bij mij wel eens een 3 dagen opengestaan. Hoewel een nachtbloeier, blijft hij ook overdag zijn mooie bloem te zien geven. Zodat men er overdag toch van kan genieten.

Maar ik wilde het over een stek van een Echinopsis hebben. Men schrijft wel dat een stek, als men die laat bewortelen, altijd weer stekken geeft en bijna geen bloemen laat zien. Dat klopt, maar toch kan men iedere stek bloem laten voortbrengen. Als de stek een doorsnede heeft van ca. 3-4 cm, zal hij inderdaad almaar stekken maken. Nu kwam ik op de gedachte om, zodra de stekjes 3 à 4 mm groot waren, deze met een puntig houtje van boven naar beneden er af te wippen. Als men dat zo doet, blijven de areolen met dorens aan de plant zitten en zo wil de plant telkens wel weer stekken maken. Totdat hij "gewaar" wordt, en dat kan wel 2 à 3 jaren duren, dat hij zo hij zich wil vermeederen, bloemen en zaad zal moeten geven. Is hij zover dat hij bloemen voortbrengt, dan kan er nog wel eens een stek te voorschijn komen, maar die wipt men dan maar weer af en langzamerhand doet hij dat niet meer! En hij zal ieder jaar zijn prachtige bloemen laten bewonderen. Dus als men geduld en de moeite neemt, dan zal iedere stek van een Echinopsis bloemen geven, gewoon een kwestie van "aanlering".

Sibeliusstraat 11, Tilburg

De diawedstrijd, denkt U er aan?

Mammillaria deherdtiana Farwig (links)
Mammillaria dodsonii H. Bravo (rechts)

Foto: Th.M.W. Neutelings

Wat denkt u van ... (6)

Mammillaria deherdtiana Farwig en **Mammillaria dodsonii** H. Bravo

Th.M.W. NEUTELINGS

Deze beide aantrekkelijke planten, die in 1969, resp. in 1970 als nieuwe soorten beschreven werden, hebben nadien vele pennen in beweging gebracht. Maar wat voor ons liefhebbers zeker telt, is de indrukwekkende schoonheid van de grote bloemen, die beide exemplaren kunnen voortbrengen. Het zijn bij uitstek zonninnende planten, die geënt dan wel op eigen wortel, naar mijn ondervinding vrij gemakkelijk tot bloei kunnen geraken. Een goede winterrust garandeert een zeer redelijke kans op bloei. Ook voor *dodsonii*, waarover omtrent de bloeiwilligheid nogal eens geklaagd wordt. De bloemdekbladen van beide exemplaren zijn schitterend violet, naar binnen toe wat lichter van tint, met soms een smalle, witte rand.

Beide planten worden niet groot, omdat ze aan de onderkant indrogen en verkurken. De afmetingen blijven dan tot ca. 4 cm hoog en tot ca. 3 cm breed beperkt, hoewel er natuurlijk uitzonderingen zullen voorkomen.

Veel verschil is er niet tussen beide exemplaren, zodat ik met anderen van mening ben, dat *dodsonii*, welke iets later beschreven werd, een variëteit van *deherdtiana* is. Daarmee wordt dan ook voor de liefhebber duidelijk aangegeven dat er een grote verwantschap tussen beide bestaat.

Bij *deherdtiana* zijn de randdoorns wat talrijker en minder lang, hetgeen ook voor de middendoorns geldt. Bij deze soort is het spruitende karakter in veel mindere mate aanwezig dan bij *dodsonii*. De bloemstijlen van *dodsonii* zijn beduidend langer, hetgeen ook op de bijgaande foto duidelijk waarneembaar is. Toch moet men voorzichtig zijn met het vaststellen van een dergelijke waarneming. Want ik heb bij *dodsonii* bloemen gezien, die een even lange stijl hadden als bij de bloemen van *deherdtiana*.

Geënt dan wel ongeënt, bij de kweek van beide soorten ontmoette ik tot dusver geen problemen. In 1980, met een voorjaar vrij arm aan zonlicht, had ik in de maand mei een hoge score aan bloemen.

Beide komen uit de Staat Oaxaca (Mexico); *dodsonii* evenwel van een beduidend hoger gedeelte dat 3000 m boven de zeespiegel ligt.

Het overwinteren dient koel en droog te geschieden. Zodra de zeer donkere knoppen in het vroege voorjaar tussen de tuberkels zichtbaar worden, kan bij zonnig weer de watergift voorzichtig begonnen worden.

Voor kamercultuur lijken me beide soorten niet zo gemakkelijk tot bloei te krijgen. Maar misschien zijn er liefhebbers, die daarin toch geslaagd zijn, hetgeen ik dan graag zou vernemen.

Galmeidijk 49, 4706 KL Roosendaal

Het opbouwen van een cactussen- en vetplantenverzameling

J.C.A. MAGNIN

1. Inleiding

Het opbouwen van een verzameling cactussen en vetplanten moet vooraf goed worden doordacht. Het gestelde doel en de aanwezige mogelijkheden moeten in overweging worden genomen.

Dit verslag wil een leidraad zijn om het opbouwen van een dergelijke verzameling planten tot een succes te kunnen maken.

Uitgegaan wordt van de volgende veronderstellingen:

- de aanwezige motivatie
- het opzetten van de verzameling als hobby
- het lid zijn van "SUCCULENTA".

2. Noodzakelijke keuzen

Het is noodzakelijk vooraf een keuze te maken betreffende de volgende onderwerpen:

- het opzetten van een verzameling van alleen cactussen, alleen vetplanten of van een gemengde verzameling
- het al of niet specialiseren in een bepaalde groep planten. Vaak is men immers juist geïnteresseerd in een bepaald geslacht of groep planten
- de wetenschappelijke opzet van de verzameling. Hierbij is het vooral aanvankelijk van belang, of de planten op de juiste naam komen te staan. Later kan dit dan verder worden uitgediept. Maar vaak genoeg gaat het er slechts om, om mooie planten te kweken, die in bloei komen. Een juiste naamgeving is dan van weinig belang
- de behuizing van de verzameling.

Enkele van bovengenoemde keuzen zijn vaak op praktische gronden te maken. Ruimtegebrek en de plaats waar de verzameling kan worden gekweekt beperken veelal de mogelijkheden.

3. Hulp

Om teleurstellingen te voorkomen is het verstandig hulp in te roepen van andere Succulentaleden. Veel ervaring kan worden opgedaan door lid te worden van één van de afdelingen. Juist in de geregelde, persoonlijke contacten in de afdeling kan men veel te weten komen over belangrijke zaken als:

- behuizing van de verzameling
- opbouw en uitbreiding van de collectie
- verzorging van de planten.

Verder kan de hulp worden ingeroepen van de bibliotheek van Succulenta. In deze bibliotheek zijn vele boeken en tijdschriften op het gebied van cactussen en vetplanten liefhebberij aanwezig. Een catalogus maakt het gemakkelijker een keuze te bepalen. Het is ook altijd mogelijk, na een afspraak gemaakt te hebben, persoonlijk in deze bibliotheek te komen snuffelen.

Ook zijn er meerdere goede boeken in de boekhandel te kopen, die van grote hulp kunnen zijn.

4. Behuizing van de verzameling

Voor de behuizing van de verzameling zijn de volgende mogelijkheden de meest voorkomende:

- binnenshuis
- balkon ('s winters moeten de planten dan naar binnen)
- platte bak, al of niet met verwarming
- kas, vrijwel altijd met verwarming.

Voor iedere mogelijkheid zijn van belang, de hoeveelheid licht en zon en de mogelijkheid tot verwarming of koel houden. Bij de keuze voor een platte bak met verwarming of een kas is de ventilatie en de warmte-isolatie een belangrijk punt. De huidige energieprijzen zijn zo hoog, dat de verwarmingskosten per jaar nogal kunnen oplopen.

5. Opbouw van de plantenverzameling

Zodra de behuizing voor de planten in orde is, kan een aanvang worden gemaakt met het opbouwen van een plantenverzameling. Dit kan o.a. door het kopen van planten. Veel meer voldoening zal het geven zelf te gaan zaaien. Vooral wanneer men lid is van een afdeling zal men vaak veel planten krijgen als stekjes of als zaailingen. Later is ook via ruilen in de afdeling de kollektie uit te breiden.

6. Verzorging

Bij de verzorging geldt al heel sterk: aldoende leert men. Toch kan men vooraf uit de literatuur en via contacten in de afdeling veel te weten komen.

Van belang zijn vooral: grondsoort, licht en zon, ongedierte en ziekten en de bestrijding daarvan, het zaaien, stekken, verpotten en enten. Vooral over de verzorging is veel te vinden in een aantal uitstekende boeken.

Ooievaarstraat 13, Strijen

BOEKBESPREKING

Die Gattung Notocactus, Gerhardt Schäfer, Dresden 1980

Deze uitgave van de ZFA Kakteen-Sukkulenten van de Kulturbund der DDR is door de auteur gewijd aan wijlen onze oud- en ere-voorzitter Albert buining. Het boek (formaat 21 x 15 cm) verschijnt als jaargang 14, 1979 in plaats van de gebruikelijke 4 losse nummers, telt 124 bladzijden, 25 kleurenfoto's, 19 zwart/wit opnamen en 1 tekening. De kwaliteit van de z/w-foto's doet onder voor die der kleurenafbeeldingen, waaronder met name die van W. Niestradt van uitstekend gehalte zijn.

Druktechnisch is de uitgave keurig verzorgd op een goede kwaliteit papier en het zeldzaam heeft weinig kansen gekregen. Na zijn voorwoord tracht de schrijver duidelijk te maken hoe men tot het verzamelen van één geslacht komt. Automatisch volgt daarop de bekendheid met de planten van dit geslacht, hij maakt ons duidelijk waar deze planten groeien, wat de geschiedenis is van dit geslacht en hoe met name Buxbaum en Van Vliet geprobeerd hebben om tot een indeling te komen. Opvallend daarbij is, dat Van Vliet eigenlijk weer terugkeert naar de oude inzichten van de Tsjech Frič. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de morfologie van bloemen, vruchten en zaden en aan de vraag van fertiliteit en steriliteit.

Uitgaande van het werk dat door de Tsjech Havlíček is gedaan komt de schrijver vervolgens tot een verdeling in 7 ondergeslachten, waarbij het subgenus *Notocactus sensu Buxb.* wordt verdeeld in 7 en *Neonotocactus sensu Buxb.* in 2 secties.

Na deze goed leesbare meer theoretische zaken komt hij tot de cultuur en de vermeerdering van de Notocactussen in brede zin. Vervolgens worden in alfabetische volgorde de beschreven soorten besproken, waarbij telkens duidelijk is aangegeven, waar eerdere belangrijke publicaties zijn verschenen en welke synoniemen of provisorische namen nog in omloop zijn. Ook worden dikwijls bij de afzonderlijke soorten nog interessante gegevens over groeiplaats en/of cultuur meegedeeld.

Wat de foto's betreft ben ik er niet zeker van of de op de blz. 81, 102 en 105 opgenomen afbeeldingen inderdaad van resp. *N. rauschii*, *vanvlietii* en *vorwerkianus* zijn. Het zeldzaam is enigszins storend aanwezig geweest op de bladzijden 87 en 95, waar beide soorten *schlosseri* en *submammulosus* tot sectie IX gerekend worden in plaats van VIII. Consequent spreekt de schrijver voortdurend van *N. arachnites* i.p.v. *arachnitis*, zoals de naam in de nieuwbeschrijving luidt. Hierbij is het vermeldenswaard dat ook Ritter in band I van Kakteen in Südamerika over arachnites spreekt. Enigszins bevreemdend is het, dat de auteur de nomina nuda *stellatus* en *vacariensis* indeelt bij de soort *haselbergii* i.p.v. bij *graessneri*. Overigens lijkt het bepaald niet uitgesloten, dat beide variëteiten synoniem zijn. Dat *mammulosus* var. *brasiliensis* tot de nomina nuda wordt gerekend kan de schrijver nauwelijks kwalijk genomen worden, omdat deze variëteit pas op blz. 5 van de jaargang 1980 van het Tsjechische tijdschrift Kaktusy beschreven is door Havlíček.

Het aantal monografieën op het gebied van de cactussen is zeer beperkt. Nog zeldzamer is het, dat in een jaar tijd 2 monografieën het licht zien, één over *Discocactus* en één over *Notocactus*. Ook vergeleken met het alom geprezen werk van Albert Buining slaat het werkje van Gerhard Schäfer geen slecht figuur! Zelf zegt hij al in het voorwoord, dat het niet zijn bedoeling is om een wetenschappelijk werk het licht te doen zien; in een nawoord zegt hij, dat het werkje eigenlijk als een vooroefening gezien moet worden. De heer Schäfer is een bescheiden mens, hetgeen ook blijkt uit het feit, dat hij een heleboel lof die hem eigenlijk zelf toekomt, aan anderen toezwaait. Het lijkt geen twijfel, dat de volledigheid van het werk benadeeld is door het verschijnen van Ritters eerste band. Dit wordt ook in een nawoord door de schrijver toegelicht. Opnieuw echter is nu bewezen, dat er via een vereniging uitermate belangrijke publikaties gedaan kunnen worden voor een heel redelijke prijs. Weliswaar heeft de auteur minder zeggingschap indien hij zijn werk door een vereniging laat uitgeven, het duurt misschien ook wat langer, maar er komt wel iets uit de bus, dat zijn plaats in de boekenrij dubbel en dwars verdient! Bovendien lijkt het op deze manier toch mogelijk te zijn om werken met hoog wetenschappelijk gehalte voor de doorsnee-liehebber toegankelijk te maken!

Helaas is het besproken boek niet via de boekhandel verkrijgbaar. Een beperkt aantal is toegezegd aan ondergetekende. Mocht U belangstelling hebben, stuurt U dan een verzoek om nadere gegevens vergezeld van een gefrankeerde antwoordvelop (buitenland met antwoordcoupon) aan ondergetekende, maar stel uw verwachtingen niet te hoog! U kunt natuurlijk ook bellen, bij voorkeur ná 17.00 uur.

J. Theunissen, Vierschaarstraat 23, 4751 RR Oud-Gastel

Name that Succulent door **Gordon Rowley**

Uitgever Stanley Thornes Publishers, gebonden, 20 x 14,5 cm, 288 pagina's, met illustraties van de auteur. Prijs 8,75 Pond.

Voor die liefhebbers die een wat dieper gaande studie van hun planten maken of dit zouden willen gaan doen is dit het eerste boek, speciaal op het gebied van succulenten (inclusief cactussen) dat als wegwijzer kan dienen als men zich op het glibberige pad van de systematiek en plantenbeschrijving wil begeven. De schrijver Gordon Rowley is een deskundige op dit gebied. Als lector in de systematische botanie en tuinbouwkunde aan de universiteit van Reading, maar tevens ook een man van internationaal gezag in de succulentenwereld, een vooraanstaand publicist op het gebied van de nomenclatuur en taxonomie. Als redacteur van het *Repertorium Plantarum Succulentarum* waarin alle nieuwbeschrijvingen worden opgenomen van succulente planten is hij de grote expert op nomenclatorisch gebied.

Het boek bestaat uit 2 delen. Het eerste deel behandelt allerlei zaken die men moet weten over de benaming van planten. Het tweede deel is het systematische deel waarin de kenmerken van de Families en geslachten worden besproken.

In het eerste deel wordt behandeld: Wat zijn succulenten, waarin de morfologie vooral ook aan de orde komt; hoe planten ingedeeld kunnen worden; in hoe planten worden benaamd wordt vooral aandacht besteed aan de internationaal erkende "Botanische Code" en de "Tuinbouw Code". Kennis hebben van deze codes is een eerste voorwaarde als men zich op het pad van de naamgeving begeeft. Gewaarschuwd wordt tegen het beschrijven van nieuwigheden zonder een gedegen studie te hebben gemaakt. Niet alleen amateurs maar ook beroepsbotanici bezondigen zich hier nogal eens aan.

Het tweede deel behandelt de systematiek van succulenten. Na een korte inleiding over het determineren van planten volgt een sleutel waarmee men alle families en geslachten waarin succulenten voorkomen of geheel uit succulenten bestaan kan determineren. Voor het geval dat men hierin niet slaagt volgen nog een aantal redenen die tot dit falen geleid kunnen hebben. In een verklarende woordenlijst worden de meest voorkomende botanische termen uitgelegd, vaak aan de hand van duidelijke tekeningen. Een uitgebreide algemene bibliografie en een register besluiten het boek.

Wij kunnen dit boek van harte aanbevelen.

J.C. van Keppel,

Jonkerlaan 14, 2242 GD Wassenaar

TIJDSCHRIFTEN

The Journal of the Mammillaria Society, Vol. XX, Nr. 2, April 1980.

In zijn gebruikelijk inleidend artikel wijdt de redacteur W.F. Maddams aandacht aan voor onze cactusverzameling kwalijke stoffen, die bij verwarming met olie en dergelijke vrijkomen.

Een vertaald artikel van Manfred Fiedler, dat eerder in het blad van de Duitse zusterorganisatie, t.w. Arbeitskreis für Mammillarienfreunde, gepubliceerd werd, handelt over het onderscheid tussen *Mamm. moelleriana* en *Mamm. cowperae*.

John Pilbeam schrijft over het Mexicaanse *Mamm. barbata*-quartet, waarmede hij *Mamm. barbata*, *Mamm. garessii*, *Mamm. morricalii* en *Mamm. santaclarensis* bedoelt. Hij meent dat de laatste drie slechts standplaatsvormen van de eerste zijn. Hij documenteert dit artikel voorts met vergelijkende zwartwitfoto's.

Betty Maddams vertelt over haar kaservaringen van de laatste maanden.

Literaturschau Kakteen, Jahrgang 3, 1979, Heft 4

Zoals wij een vorige maal reeds kenbaar maakten, is het onmogelijk om alle nieuwbeschrijvingen, die in dit periodiek als hoofdmoot vergaard zijn, hier nog een te gaan opsommen. De daarin opgenomen nieuwbeschrijvingen dateren alle uit 1975.

Th.M.W. Neutelings, Galmeidijk 49, 4706 KL Roosendaal

INHOUD:

Succulenta in 1980 - H. Rubingh	2
Wat denkt U van ... (5) <i>Mammillaria pennispinosa</i> - Th. Neutelings	3
Op de standplaats van <i>Buiningia brevicylindrica</i> var. <i>elongata</i> - P. Braun	4
De <i>Crassula</i> 's van onze verzamelingen 15 - B.K. Boom †	6
Cactussen als stadsbeplanting op Curaçao (1) - P. Wagenaar Hummelinck	10
Een kritische beshouwing n.a.v. de nieuwbeschrijving van <i>Discocactus woutersianus</i> Bred. & v.d. Broek - P. Braun	14
<i>Notocactus mammulosus</i> var. <i>brasiliensis</i> Havlicek - Radium Havlicek	15
Vragenrubriek - A. v. Beuningen	17
Lezers schrijven - W. Ruth v.d. Ley	18
Stek van een <i>Echinopsis</i> - J.A. Sparidans	19
Wat denkt U van ... (6) <i>Mamm. deherdtiana</i> en <i>Mamm. dodsonii</i> - Th. Neutelings	20
Het opbouwen van een cactussen- en vetplantenverzameling - J.C.A. Magnin	21
Boekbespreking - J. Theunissen, J. van Keppel	22
Tijdschriften - Th. Neutelings	24